

Vidensyntese: Rapportering af bæredygtig udvikling i landbruget

Søren Bisp, Strategi & Vækst og Anna Marie Thierry, Center for Klima & Bæredygtighed

Indhold

Indledning	3
Læsevejledning	3
Indsigter om internationale trends og udfordringer	5
Highlights fra International Executive Programme on Sustainable Sourcing & Trade	6
Regenerativt landbrug og jordens frugtbarhed	6
Standards Map – Database for alverdens standarder	7
Farm Sustainability Assessment (FSA).....	7
Global Farm Metric	10
UN Global Compact – Opbakning til FN's mål for bæredygtig udvikling	11
GlobalG.A.P – Compliance for at kunne levere til europæisk detailhandel.....	12
Global Reporting Initiative – Risiko, væsentlighed og handling.....	13
ESRS (European Sustainability Reporting Standards)	15
Tidsplan for udrulning af ESRS	17
Derfor kan ESRS blive vigtig for landbruget	18
Hvad betyder det for landbruget og vores arbejde med ESG	18
Indhold af de europæiske standarder for rapportering på bæredygtighed	19
To tværgående standarder – Baggrund og generelle betragtninger	19
Fem standarder for miljøforhold – Baggrund og generelle betragtninger.....	21
ESRS E1 Klimaændringer	23
ESRS E4 Biodiversitet og økosystemer	26
Generelle oplysningskrav	27
Fire standarder for sociale forhold – Baggrund og generelle betragtninger	30
Struktur for de fire standarder for sociale forhold – Generelle forhold	31
ESRS S1 Egen arbejdsstyrke – Specifikke forhold	33
ESRS S2 Ansatte i værdikæden – Specifikke forhold	35

ESRS S3 Berørte samfund – Specifikke forhold	36
ESRS S4 Forbrugere og slutbrugere – Specifikke forhold	36
ESRS G1 - En standard for governance – Baggrund og generelle betragtninger.....	36
Perspektivering	37

Indledning

Da vi i SEGES i 2019 begyndte at researche for, hvordan man kan dokumentere bæredygtig udvikling på bedriftsniveau i landbruget, var der mange veludviklede programmer og tilgange. Vores oplevelse var, at det i høj grad blev forsøgt at indfange og beskrive, hvad bæredygtig udvikling skulle være. Der var groft sagt to veje. Den ene vej var FN og de store indkøbsorganisationer (europæisk detailhandel), som med en compliance-tilgang ville sikre ansvarlig produktion ud fra en CSR-tankegang. Den anden vej var de store fødevarerkoncerner og nogle progressive fastfoodkæder, som med hjælp fra især europæiske universiteter forsøgte at lægge grunden til certificeringer og standarder.

Det er nu vurderet, at der er behov for en vidensyntese, der kortlægger viden og metoder for at opgøre bæredygtig udvikling indenfor landbrugs- og fødevarerhvervet. Vidensyntesen har til formål at levere en "state of the art" på bæredygtighedsopgørelser, samt en kortlægning af mulige fremtidsscenarier, med henblik på at sikre kvalitet og metode i klima- og bæredygtighedsopgørelser på landbrugsbedrifter.

Der er i perioden 2021-2022 sket en markant udvikling. ESG-tilgangen har vundet indpas. Det vigtige i denne trend er formålet med ESG, hvilket er risikoafdækning. Med denne trend som rammesættende for indhold og struktur har EU samtidig leveret det, som mange har ventet på, nemlig udvikling af og lovpligtig brug af the European Sustainability Reporting Standards (ESRS).

Med andre ord er ESRS'en de facto blevet state of the art; de store virksomheder, finansielle institutioner, de store revisionshuse og nationale organer bruger bunker af ressourcer på at afkode og oversætte til virksomhedspraksis.

Samtidig afventer landbruget – og andre erhverv – en række såkaldt sektorspecifikke standarder. Da vi ved, de kommer i løbet af 2023, og at det først med lanceringen af de sektorspecifikke standarder giver mening at investere yderligere i de mere tekniske bæredygtighedsopgørelser, er vores fokus i herværende vidensyntese en afdækning af de første 12 generelle standarder for bæredygtighedsrapportering.

Læsevejledning

Denne rapport deler den viden, som er etableret i projektåret 2022 om bæredygtighedsopgørelser samt leverer en første afdækning af ESRS'ens indhold i perspektiv af dansk landbrug.

Den globale indsats for bæredygtig udvikling nyder godt af et stigende samarbejde på tværs af nationer, organisationer, institutioner og virksomheder. Udvikling af, hvad der er væsentligt at koncentrere sig om, hvordan man dokumenterer og rapporterer, og ikke mindst hvordan man bestemmer og opgør bæredygtighed og bæredygtig udvikling, er ligeledes global.

Med denne udvikling in mente er projektets vidensyntese etableret på to andre analyser:

1. Indholdet på et internationalt uddannelsesprogram om bæredygtighed i fødevarerensystemets forsyningskæder. Med afsæt i programmet præsenterer vi centrale udviklingstemaer og fremtrædende programmer for fremme og dokumentation af bæredygtig udvikling.

2. De kommende EU-standarder for rapportering om bæredygtig udvikling. Vi fremhæver nogle af de centrale tankegange bag standarderne samt præsenterer struktur og indhold.

Løbende prøver vi at perspektivere i forhold til den praksis, som, vi for nuværende mener, er relevant for størstedelen af danske landmænd.

Indsigter om internationale trends og udfordringer

Udviklingen for rapportering om og bestemmelse af bæredygtig udvikling er international, den er global! Derfor deltog Søren Bisp og Anna Marie Thierry i et fokuseret forløb med titlen *International Executive Programme on Sustainable Sourcing & Trade*. Deltagelsen havde til formål på en ressourceeffektiv måde (online over to måneder i foråret 2022) at tilvejebringe den nyeste viden om, hvordan bæredygtighed defineres og dokumenteres blandt vigtige interessenter.

Arrangørerne var The International Trade Centre ([ITC](#)), Sustainable Agriculture Initiative Platform ([SAI Platform](#)) og The Cambridge Institute for Sustainability Leadership ([CISL](#)). Deltagerne var aftagere af landbrugsprodukter fra fødevarer virksomheder og institutioner fra det meste af verden.

Programmet omfattede bæredygtighedsrisici og -muligheder i globale værdikæder, klimareduktionsveje og klimatilpasningsmuligheder. Temaerne var:

- Megatrends i den globale fødevarerproduktion
- Nature Positive Economy: towards carbon-neutral and climate-resilient agri-food systems
- Regenerativt landbrug i teori og praksis
- Værktøjer til at øge bæredygtigheden i landbrugsproduktionen
- Ledelse og strategi som grundsten i bæredygtig udvikling

SAI Platform, som var en af arrangørerne, er et globalt nonprofit netværk, der oprindeligt blev søsat af Nestlé, Danone og Unilever i 2005, og har i dag som formål: "At udnytte vores medlemmers samarbejdskraft til at fremskynde den udbredte indførelse af bæredygtig landbrugspraksis og transformationen til bæredygtige fødevarer systemer." Med i SAI Platform er så forskellige medlemmer som Arla, Tönnies, DAKOFO, Nestlé, Carlsberg, Edeka, Board Bia, Orkla, McDonald's, etc. - i alt 170 medlemmer. I dag udvikler og driver SAI Platform værktøjer, der understøtter standardisering af rapportering, udvikling af bæredygtig landbrugsproduktion og øger dialog og samarbejde i værdikæden for fødevarer. De tre vigtigste værktøjer, som drives af SAI Platform, er:

- European Roundtable for Beef Sustainability ([ERBS](#))
 - Værktøj der anvendes på bedriftsniveau
 - Fokus på drivhusgasser
 - Fokus på medicinforbrug
 - Fokus på husdyrsundhed og -velfærd
 - Fokus på farm management
- Farm Sustainability Assessment ([FSA](#))
 - Værktøj der anvendes på bedriftsniveau
 - System for fælles forståelse af bæredygtig planteproduktion
 - Benchmarker til andre bæredygtighedssystemer og lovgivninger
- The Sustainable Dairy Partnership ([SDP](#))
 - Virker på virksomheds- og andels selskabsniveau
 - Vurdering af modenheten i den enkelte virksomheds tilgang til miljøledelse, uddannelse, kommunikation, rapportering på bæredygtighed
 - Virksomheder i SDP forpligter sig til at øge deres modenhet på disse områder.

Highlights fra International Executive Programme on Sustainable Sourcing & Trade

REGENERATIVT LANDBRUG OG JORDENS FRUGTBARHED

Der var fokus på beskyttelse og reetablering af dyrkningsjorden, med særligt fokus på regenerativt landbrug som en vigtig del af løsningen.

Dr. Pascal Boivin, Professor, HES Geneva gennemgik de globale trusler mod en fortsat dyrkningssikker landbrugsjord såsom jordpakning, erosion og tab af *soil organic matter*, og understreger dermed vigtigheden af at have øje for dyrkbar jord som en ekstremt begrænset ressource globalt. Pointen blev understreget af Carolina Castañeda, Director Europe, Federación Nacional de Cafeteros de Colombia, der beskrev, hvordan klimaændringerne allerede har enorm betydning for kaffeproducenterne, som oplever stadig vanskeligere produktionsvilkår og en reduktion i arealet, der egner sig til kaffeproduktion pga. ændringer i de klimatiske forhold. For landbruget i Danmark kan det betegnes som et forvarsel om, at jordens dyrkbarhed og klimaændringernes indvirken på dette bør veje tungere i fremtiden.

En af de løsninger, som fyldte meget i programmet, var regenerativt landbrug, der bl.a. blev eksemplificeret ved et oplæg af David White, en engelsk landmand med 400 ha planteavl dyrket efter principperne i conservation agriculture (CA)/regenerative agriculture (RA). David White refererer til David Montgomery og Allan Savory som forbilleder i hans RA-tilgang. Fordele ved RA har ifølge David White på hans jord givet sig udtryk ved:

- Reduceret forbrug af herbicider som følge af øget konkurrence og sædskifte
- Reduceret forbrug af insekticider med 99 pct. (udbyttekonsekvens ikke undersøgt)
- Reduceret brændstofforbrug (38 liter pr. ha) og dermed reduceret klimaaftryk
- Reduceret omfang af pakningsskader
- Opbygning af organisk materiale i jorden og dermed bedre evne til at holde vand
- Reduceret tilførsel af fosfor og kalium – bl.a. ved naturlig tilførsel af næringsstoffer med efterafgrøder og mellemafgrøder
- Reduceret tilførsel af kvælstof
- Øget liv i jorden og over jorden
- Reducerede produktionsomkostninger

Disse fordele han har opnået gennem brugen af management praksisser såsom efterafgrøder, direkte såning, vildtstriber og ingen pløjning. I en klimatilpasningssammenhæng er regenerativt landbrug ifølge David White, særligt interessant pga. større dyrkningssikkerhed (vandholdende evne, stabil næringsstofftilførsel, lavt input). David White fremhæver også større selvforsyning som en fordel ved regenerativt landbrug.

Programmet bød også på en introduktion til nogle af de værktøjer og standarder, der er nødvendige for at sikre, at initiativer for en bæredygtig udvikling kommer med reelle forbedringer. Det drejer sig bl.a. om Farm Sustainability Assessment (FSA). Endvidere introduceredes Standards Map, en online database for standarder anvendt indenfor fødevarer og landbrug. Endvidere præsenteres i rapporten her yderligere bedriftsrettede værktøjer, som er vurderet som væsentlige i en dansk kontekst. Eller, som det er tilfældet med Global Farm Metric (GFM), værktøjer, der repræsenterer en særlig impact-based tilgang til bæredygtighedsrapportering.

STANDARDS MAP – DATABASE FOR ALVERDENS STANDARDER

Standards Map er en platform, der er udviklet og drives af International Trade Centre (ITC) og, som leverer en oversigt over bæredygtighedsstandarder, codes of conduct, audit protokoller, rapporterings frameworks og virksomhedskoncepter omhandlende bæredygtighed. Platformen giver et grundigt indblik i den enkelte standard og gør det muligt at sammenligne standarder indenfor sektorer (fx landbrug og aquakultur), produktgrupper (Fx korn, soya eller klimakreditter) og oprindelsesland. Platformen gør det muligt at vurdere den enkelte standard vægtning af hhv. sociale-, miljø-, kvalitets-, og governancemæssige forhold som eksemplificeret i Figur 1 ved Global Reporting Initiative (GRI).

Figur 1: Screen print fra ITC-værktøjet Standard Maps, der giver et overblik over bæredygtighedsstandarder, codes of conduct, audit protokoller, rapporterings frameworks og virksomhedskoncepter omhandlende bæredygtighed.

Værktøjet er let at anvende og tilbyder et udmærket indblik i forskellige standarder, og hvilke krav de stiller til produkter og producenter. På den måde er Standards Maps et værdifuldt værktøj til at få et hurtigt indblik i en standard.

Set ud fra et dansk perspektiv, mangler vigtige certificeringer og standarder i oversigten dog. For at en standard bliver beskrevet i værktøjet, kræver det, at organisationen, der driver standarden, henvender sig til ITC og lever op til specifikke kriterier, samt indgår i et samarbejde med ITC med det formål at få beskrevet standarden i henhold til Standards Map formatet.

FARM SUSTAINABILITY ASSESSMENT (FSA)

FSA er et værktøj til at opgøre bæredygtighed på bedriftsniveau. Værktøjet er udviklet af SAI Platform for at imødekomme efterspørgslen på en ensretning af bæredygtighedsopgørelser, et behov som kom fra SAI Platforms medlemmer. Formålet med værktøjet er for medlemmerne af SAI Platform at styrke samarbejdet og den fælles forståelse i værdikæden, og særligt ud mod landbrugerne.

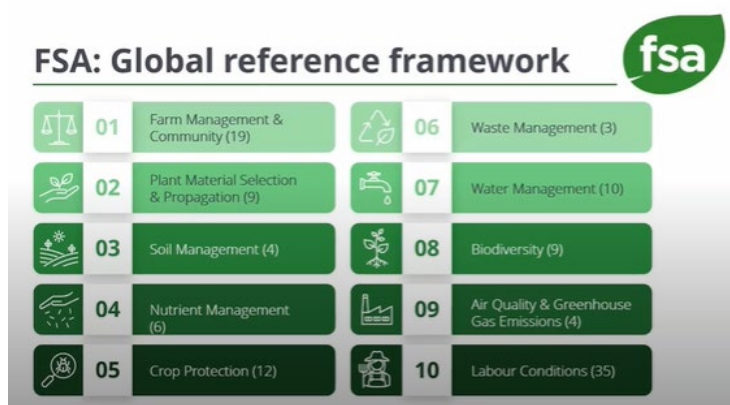
Joe Rushton, FSA Director hos SAI Platform, berettede om funktionaliteten og ”lessons learned” i udviklingen af FSA-værktøjet. Joe Rushton delte bl.a. følgende gode refleksioner på udvikling og anvendelse af bæredygtighedsværktøjer.

”Processen med at anvende værktøjet er lige så vigtig som resultatet af analysen, fordi de refleksioner og samarbejder med rådgivere, leverandører og kolleger, som opstår under processen, i langt højere grad driver egentlige forandringer end handleplaner og rapporteringer. Værktøjer skal følges op med uddannelse. Når forandringer skal slå igennem, kræver det, at vores måde at tænke på skal ændres. Den erkendelse vil udfolde opgavens opfang.” Joe Rushton, FSA Director hos SAI Platform (oversat fra engelsk).

FSA arbejder med 10 bæredygtighedstemaer, der belyses med 112 spørgsmål, som besvares af landmanden (se Figur 2).

Afhængig af hvor mange af spørgsmålene der kan besvares, havner respondenter i en af tre performance kategorier (bronze, sølv, guld), som anvendes til at illustrere fremskridt.

Spørgsmålene udfyldes af landbrugeren som en selvevaluering. Der udpeges fra fx virksomheden, rådgivningen eller brancheorganisationen, en koordinator, der står for samarbejdet med landmændene – herunder uddannelse og udfyldelse af spørgsmålene. Denne struktur skal sikre kvaliteten i udfyldelsen af spørgeskemaet. FSA tilbyder et online lærings- og ressourcecenter, som kan anvendes i samarbejdet med landmændene.

Figur 2: De 10 bæredygtighedstemaer som indgår i FSA værktøjet. De 10 temaer uddybes med i alt 112 spørgsmål som landmanden besvarer ved en selvevaluering.

Eksempel på anvendelsen af FSA

DAKOFO¹ startede ud til høst 2020 med at FSA-certificere ca. 70 pct. af den danske maltbyg. De danske maltbygproducenter kunne selv vælge, om de ønskede at være en del af programmet eller ikke. Formålet var fra DAKOFO's side at hæve den samlede efterspørgsel efter dansk maltbyg og derved hæve værdien af alt dansk maltbyg ([DAKOFO](#))

Forud for høsten 2023 skal FSA-samarbejdet genverificeres. DAKOFO forventer, at alle er med næste gang, og de oplever, at det er den vej, malterier og møllerier ønsker at gå.

FSA benchmark

FSA benchmark er udviklet til værdikæder, hvor der allerede findes veletablerede og velimpleterede bæredygtighedsordninger. Den eksisterende ordning kan i disse tilfælde blive benchmarket med FSA-rammen, og dermed bidrage til kommunikationen i og udenfor værdikæden med et fælles sprog for den bæredygtige udvikling. Eksempler på bæredygtighedsordninger, der kan benchmarkes med FSA, er GlobalG.A.P.

¹ DAKOFO er en brancheforening for korn- og foderstofhandelen i Danmark

I Figur 3 ses et eksempel fra FSA Benchmarks hjemmeside. Her er der valgt Danmark som produktionsland, og herefter er det muligt som producent at benchmarke med dansk lovgivning². Overholdelse af dansk lovgivning sammenlignes med bronze i FSA-performance niveau. I Figur 4 ses et udsnit af, hvilke af FSA's 112 spørgsmål der automatisk besvares, når dansk lovgivning overholdes.

FSA Benchmarking Portal

Please select any combination of sustainability standards that you would like to evaluate against the FSA.

For some 'low or very low risk' countries, legislation may also be included in benchmark results. For more information about the legislation filters please refer to [this press release](#).

If you don't see your desired standard in the list, it may not have been benchmarked against the FSA. Please contact fsatool@saiplatform.org to enquire about next steps.

Please confirm if you comply with any of these legislations in the list

- Applicable EU Directives
- EU Common Agricultural Policy
- Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance)

Do you comply with any voluntary sustainability standards?

- ZDSvs
- AVEBE Optimeel
- AVEBE terms of delivery
- Acolyance
- Alberta Environmental Farm Plan (EFP)
- Austrian Agriculture Certification Scheme (AACCS)
- Bonsucro Production Standard version 4.01
- California Almond Sustainable Program (CASP)
- Certified Enviro Cranberry specifications (CEC)
- Common Code for the Coffee Community (4C)
- Cranberry Farm Stewardship Assessment
- Cristal Vision Level A
- Cristal Vision Level B
- Cristal Vision Level C
- Cultures et Ressources Controlees (CRC)
- FIAS
- FairForLife

Back ← Next →

FSA Benchmarking Portal

Done! You're all set to start exploring the results! See below for the:

- Aggregate FSA equivalence result. Partially equivalent, Bronze, Silver, or Gold
- Percentage of essential, basic and advanced questions addressed.

Don't forget to hit the button at the bottom of the page for a detailed breakdown of which FSA questions are covered by what standard.

FSA scores sustainable agriculture on 3 performance levels

3 FSA Performance Levels

Performance Level	Percentage of Questions Covered	Number of Questions Covered / Total
Bronze	50%	23 / 46
Silver	80%	48 / 60
Gold	49%	13 / 28

The Farmer Self Assessment can include a maximum of 112 questions, there are three levels of questions with an increasing complexity: 'Essential', 'Basic' and 'Advanced'. The 'Essential' questions are about decent citizenship (e.g. prohibiting forced or bonded labour). The next level, 'Basic' questions, identifies the fundamental elements of sustainable farming. The next step in sustainable farming is captured in the 'Advanced' questions.

Bronze Medal

To achieve Silver You need to comply with

- 5 % more in Advanced

To achieve Gold You need to comply with

- 20 % more in Basic
- 30 % more in Advanced

Detail benchmarking

Figur 3 Screenprint fra FSA Benchmarks hjemmeside [FSA Tool - SAI PLATFORM \(sustainabilitymap.org\)](https://www.saiplatform.org). Til venstre ses de standarder og lovgivninger, der kan benchmarkes med for danske producenter. Til højre ses resultatet af FSA'en ved benchmarking med dansk lovgivning

² Dansk lovgivning 2015 indikerer, at seneste opdatering er fra 2015.

67	Biodiversity	Do you practice habitat restoration and do you compensate for areas on your farm that have been prone to habitat/ biodiversity loss?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
68	Biodiversity	If you work next to or in protected areas, do you work with legal permits and ensure that your activities do not harm the ecosystem?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
69	Air	Do you periodically assess the risks to humans and the environment of air pollution and take appropriate measures on your farm to mitigate possible risks?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
70	Air	If there is a significant risk that your farming activities will cause air pollution, do you identify sources and do you monitor the air quality at the farm and its surroundings?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
71	Greenhouse Gas Emissions	Do you take measures to maximize energy use efficiency such as optimizing your farm equipment, optimizing electricity use, etc?	
72	Greenhouse Gas Emissions	Do you identify sources of greenhouse gas and do you measure and monitor your emissions?	
73	Market Access	Do you discuss with customers the best timing for crop deliveries to ensure good prices and to maintain quality?	
74	Market Access	Do you have a trained or knowledgeable staff member, or access to an advisor that ensures food safety and quality of your products?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
75	Market Access	Do you have a documented system for ensuring food safety and quality of your products? .	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
76	Market Access	Do you have a traceability system from individual production areas to farm gate, have you discussed this with your buyer and is it agreed by the buyer?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
77	Labor Conditions	Do you prevent discrimination of permanent and temporary workers?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
78	Labor Conditions	Do permanent and temporary workers have the right to freely practice their religion or fulfill needs relating to cultural background, disability, gender and sexual orientation?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")
79	Labor Conditions	Do you ensure that behavior, gestures, language, and physical contact on the farm are not sexually abusive, coercive or threatening?	Addressed By • Legislation Denmark 2015 (excl. EU Cross Compliance) ("Yes")

Figur 4 Screenprint fra FSA Benchmark FSA Tool - SAI PLATFORM (sustainabilitymap.org). Figuren viser et udpluk af, hvilke af de 112 FSA-spørgsmål der betragtes besvaret ved overholdelse af dansk lovgivning. Bemærk at benchmark med dansk lovgivning ikke er opdateret siden 2015.

Global Farm Metric

Global Farm Metric ([GFM](#)) repræsenterer en tilgang, som er impact-based og dermed ikke procesorienteret som fx SAI-plattforms FSA-værktøj. GFM er støttet af den engelske velgørenhedsorganisation og NGO [Sustainable Food Trust](#), og arbejder med at bygge et værktøj til at opgøre påvirkningen (impacts) fra landbrugsproduktion indenfor 11 temaer for bæredygtig udvikling.

Hver bæredygtighedskategori underbygges af en række indikatorer, og udvælgelsesprocessen omkring indikatorerne involverer en lang række interessenter fra praktisk landbrug, akademiske institutioner og virksomheder, der aftager landbrugsprodukter. Processen køres efter delphi-metoden, som er kendetegnet ved at involvere nøje sammensatte ekspertgruppers besvarelser i udvælgelsen. GFM er endnu ikke færdigudviklet, og processen omkring udvælgelsen er lang og relativt kompliceret. Indtil videre kan et overblik over, hvad GFM kommer til at indeholde, ses i Figur 5.

Figur 5: De 11 kategorier i Global Farm Metric som bruges til at generere en impact-based bæredygtighedsscore på bedriftsniveau. Hver kategori indeholder tre indikatorer.

UN Global Compact – Opbakning til FN's mål for bæredygtig udvikling

[FN's Global Compact](#) er verdens største frivillige initiativ for ansvarlige virksomheder, og sætter en fælles ramme for kommunikationen om virksomheders fremskridt og engagement inden for ansvarlig virksomhedsledelse og aktivitet.

Tilslutter man sig Global Compact-initiativet får man adgang til ekspertise, værktøjer, events, netværksgrupper og best practices inden for Global Compacts Ti Principper og verdensmålene. Og det får man på dansk!

FN's [Global Compact](#) arbejder for at for at skabe den verden, vi – eller måske mere retvisende FN ønsker. For at få dette til at ske støtter UN Global Compact virksomheder til at:

Figur 6: UN Global Compact's ti principper Kilde [ASEAN CSR Network](#)

a) Gøre virksomheder ansvarlige ved at tilpasse strategier og aktiviteter til de ti principper om menneskerettigheder, arbejdsmarked, miljø og anti-korruption; og til at

b) Iværksætte strategiske tiltag for at fremme bredere samfundsmål, såsom FN's mål for bæredygtig udvikling med vægt på samarbejde og innovation.

Rapporteringen sker som *Communication On Progress* på de 10 principper.

Virksomheder som DLG og Danish Crown lagde begge i 2013 ud med deres rapportering om bæredygtig udvikling ved netop at rapportere *communication on progress* indenfor rammerne af Global Compact. Arla tilsluttede sig i 2008.

Global Compact giver rammer for rapportering på bæredygtig udvikling, men leverer ikke egentlige tilgange eller krav til opgørelsesmetoder og måleenheder/metrics.

GlobalG.A.P – Compliance for at kunne levere til europæisk detailhandel

[GLOBALG.A.P.](#) er et certificeringsprogram, der omsætter markedets krav til god landbrugspraksis. GLOBALG.A.P. er skabt i slutningen af 1990'erne af flere europæiske supermarkeds kæder og deres største leverandører. GAP er en forkortelse for Good Agricultural Practices. Vi beskriver det kort her i rapporten, fordi det i dag er verdens mest udbredt implementerede landbrugscertificeringsordning. Mange europæiske kunder for landbrugsprodukter kræver GLOBALG.A.P.-certificering som forudsætning for at drive forretning (license to supply).

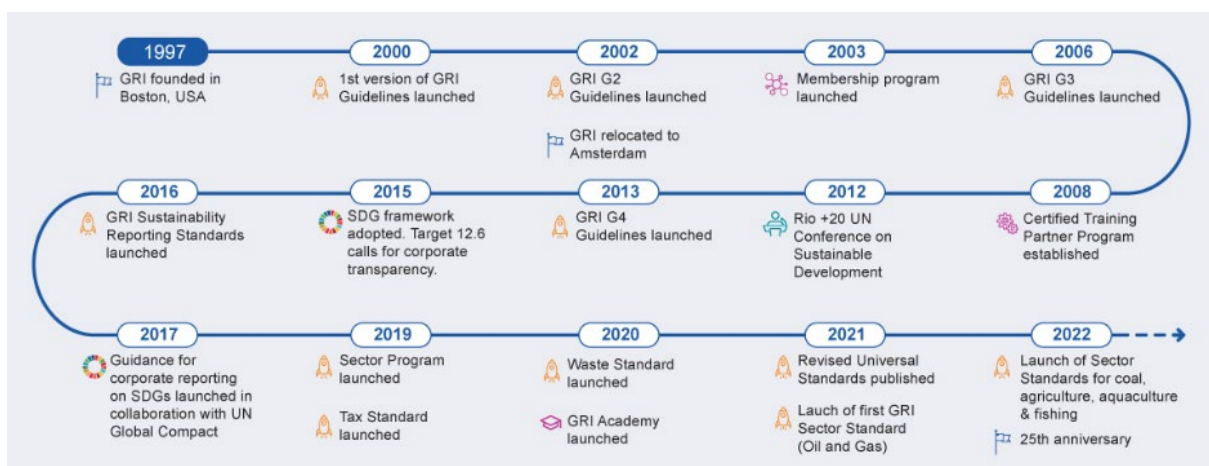
Standarden blev udviklet ved hjælp af retningslinjerne for Hazard Analysis and Critical Control Points (HACCP) udgivet af FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation, og er underlagt [ISO/IEC 17065](#) for produktcertificeringsordninger. I modsætning til mange andre bedriftscertificeringsordninger har GLOBALG.A.P. endelige regler, som avlere skal følge, og hver produktionsenhed vurderes af uafhængige tredjepartsrevisorer. Disse revisorer arbejder for kommercielle certificeringsvirksomheder, som er autoriseret af GLOBALG.A.P.-sekretariatet til at udføre revisioner og tildele certifikater hvor fortjent.

Indtil september 2007 hed det EurepG.A.P. Beslutningen om navneskifte blev truffet for at afspejle den voksende internationale rolle i etableringen af god landbrugspraksis mellem flere detailhandlere og deres leverandører. I Danmark er det især gartnerier og juletræsproducenter, der anvender GLOBALG.A.P, da de sælger direkte til europæiske detailhandelskæder.

Populært sagt indebærer 80% af ordningen, at man overholder gældende lovgivning, og de resterende 20% af ordningen indebærer, at man kan dokumentere de første 80%. Med andre ord er GLOBALG.A.P. et compliance-program for at sikre orden i kundens eget hus og dermed et vigtigt element i virksomhedernes governance.

Global Reporting Initiative – Risiko, væsentlighed og handling

Global Reporting Initiative blev grundlagt i Boston, USA i 1997 efter offentlighedens reaktion på miljøskaden fra [Exxon Valdez](#)-olieudslippet. GRI har rødder i non-profit organisationerne [CERES](#) og [Tellus Instituttet](#) (med involvering af FN's miljøprogram). Målet var at skabe den første ansvarlighedsmekanisme til at sikre, at virksomheder overholder principper om ansvarlig miljøadfærd. Dette er siden blevet udvidet til at omfatte sociale, økonomiske og ledelsesmæssige spørgsmål. I 2016 går GRI fra at udvikle guidelines til at levere egentlige standarder.

Figur 7 Tidslinje for hvordan GRI har udviklet sig. GRI har i dag sit hovedkontor og sekretariat i Amsterdam.

GRI-standarderne gør det muligt for enhver organisation – stor som lille, privat eller offentlig – at forstå og rapportere om deres indvirkning på økonomi, miljø og mennesker på en sammenlignelig og troværdig måde, og derved øge gennemsigtigheden om deres bidrag til bæredygtig udvikling.

Standarderne er designet som et modulopbygget system, der giver et inkluderende billede af en organisations væsentlige emner og udfordringer, deres relaterede påvirkninger og hvordan de administreres (governance).

Universelle standarder: GRI 1, GRI 2 og GRI 3

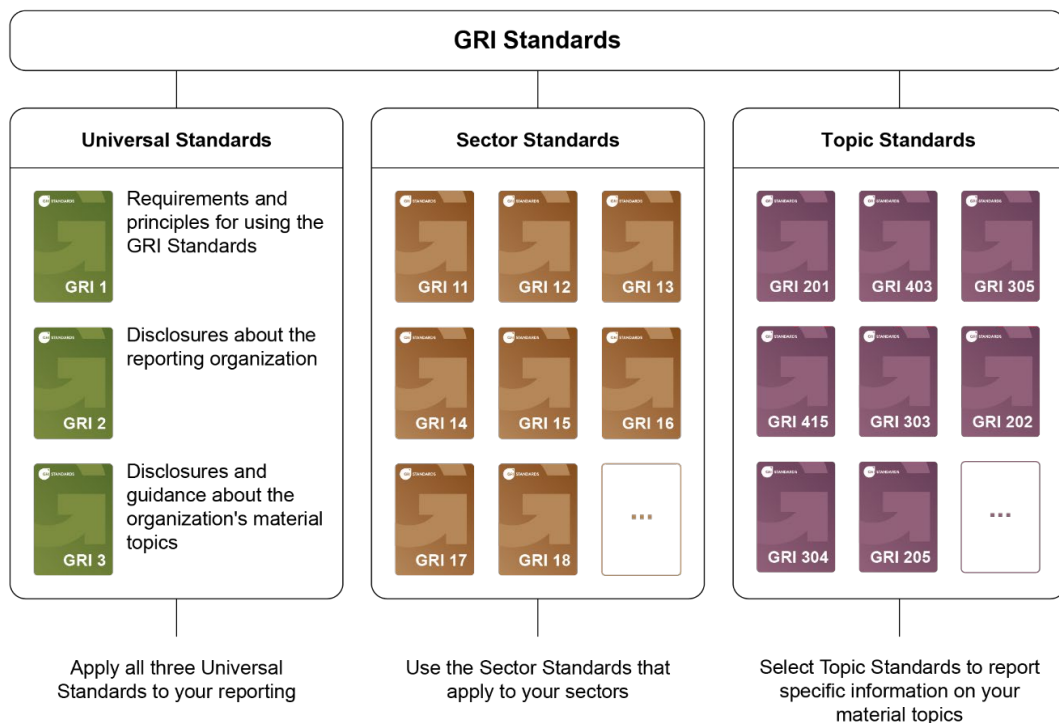
- ❑ GRI 1 specificerer de krav, som virksomheden skal overholde for at indberette iht. GRI-standarderne. Virksomheden begynder at bruge GRI-standarderne ved at konsultere GRI 1.
- ❑ GRI 2 omfatter oplysninger og krav til rapporteringspraksis og andre virksomhedsdetaljer, såsom dens aktiviteter, ledelse og politikker.
- ❑ GRI 3 giver vejledning i, hvordan virksomheden fastlægger væsentlige forhold at rapportere om (risiko-tilgang). GRI 3 beskriver også krav til rapportering om proces med at bestemme væsentlige forhold (dobbelvæsentlighed), en liste over væsentlige forhold, og hvordan virksomheden håndterer disse forhold.

Sektorstandarder

Sektorstandarderne omhandler sandsynlige væsentlige forhold indenfor specifikke sektorer. Se Figur 9 der præsenterer 26 væsentlige forhold, der kan have betydning af at rapportere på for landbrugsvirksomheder.

Emnestandarder

Emnestandarderne indeholder oplysninger, som virksomheden bruger til at rapportere oplysninger om dens påvirkninger i relation til bestemte emner. Virksomheden bruger emnestandarderne i henhold til listen over væsentlige forhold udledt ved guidelines i GRI 3.

Figur 8 GRI-standarderne ligger i tre søjler. De [universelle](#) standarder, de [sektorspecifikke](#) standarder og [emnespecifikke](#) standarder der kan bruges for emner, som virksomheden har analyseret, er væsentlige jævnfør vejledningen i GRI 3.

Sektorstandarden GRI 13 for landbrugsproduktion

GRI 13 kan bruges af små og store virksomheder i landbruget. Det hjælper med at identificere de mest væsentlige emner og forhold for virksomhedens påvirkning af mennesker og miljø. GRI 13 standarden kan bruges som et grundlag for at analysere og optimere virksomhedernes rapportering, vurdere muligheder for bæredygtig udvikling og risici, og støtte virksomheden og dens interessenter i at træffe mere informerede valg.

Figur 9 De syv temaer og 26 rapporteringspunkter i [GRI 13 Sektorstandard](#) for rapportering på landbrug, akvakultur og fiskeri. Den er publiceret i 2022 og træder i kraft fra 1. januar 2024. Virksomheder opfordres dog til at sætte sig ind og måske begynde at anvende standarden tidligere.

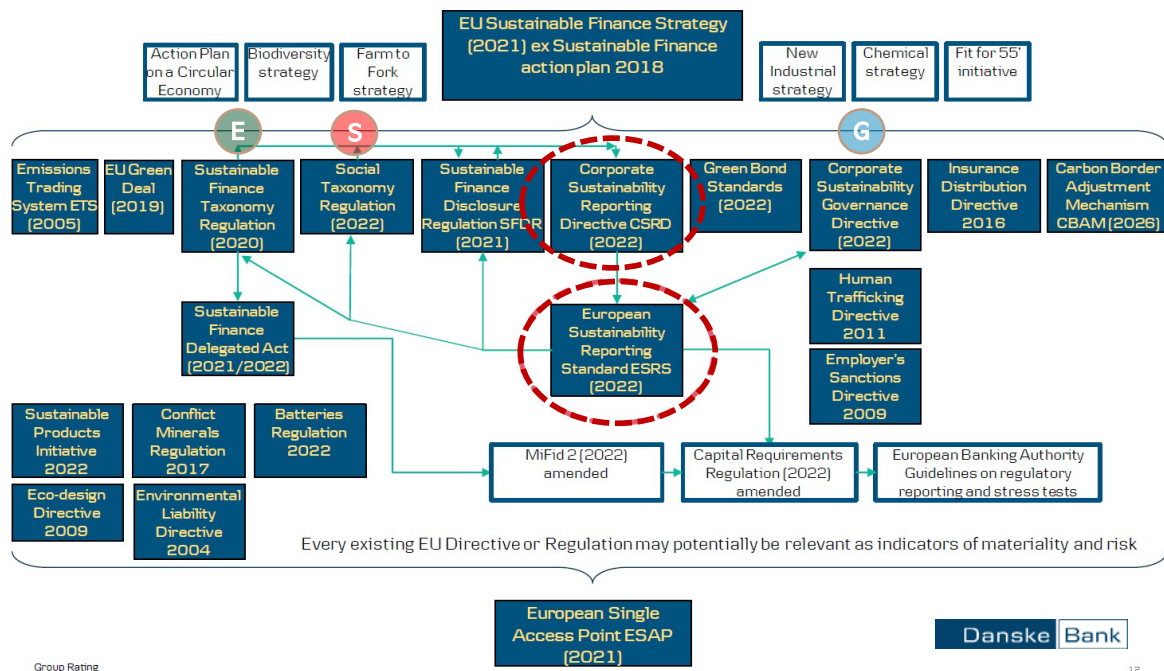
GRI 13 sikrer sammenhængende data om landbrugsvirksomhedens påvirkning, og understøtter beslutninger rettet mod at skabe bæredygtige produktionssystemer for fødevarer. GRI 13 er i overensstemmelse med internationale politikker og anbefalinger for ansvarlig forretningsadfærd herunder SDG'erne, EU Green Deal og Farm to Fork Policy, for at sikre bedste praksisrapportering.

GRI-plattformen kan for de måske lidt nørdede, eller de der vil udvikle og optimere på deres ESG-indsats og rapportering, fungere som et fantastisk opslagsværk for inspiration og læring både om proces og om opgørelsesmetoder. Flere store danske virksomheder har vurderet brugen af GRI-standarderne, og har fundet dem for omfattende og komplicerede.

ESRS (European Sustainability Reporting Standards)

Som led i EU's plan for bæredygtig udvikling ønsker EU-kommissionen øget og mere transparent rapportering af virksomheders samfundsansvar. Kravene fastsættes i et Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), som erstatter Non-Financial Reporting Directive (NFRD). De nye udvidede krav til rapportering på bæredygtighed kalder på en standardiseret tilgang til bæredygtighedsrapportering, hvilket European Sustainability Reporting Standards ESRS har til formål at opfylde. ESRS er eksekveringen af Direktivet.

At der ligger et EU-direktiv bag de kommende rapporteringsstandarder, betyder også at standarderne vil blive integreret i dansk lovgivning og regnskabspraksis. At der nu kommer standarder for rapportering på bæredygtighed og ansvarlig virksomhedsdrift, kan ses som en konsolidering af de mange tiltag, der har været på områder som klima, cirkulær økonomi, natur, borgerrettigheder og ikke mindst finansiering af vækst og grøn omstilling.

Figur 10: ESRS og det komplekse af strategier, handlingsplaner og direktiver der tilsammen har defineret væsentlige temaer og governance for rapportering af bæredygtig udvikling i EU.

Opgaven med udvikling og formulering af standarderne er lagt hos the European Financial Reporting Advisory Group, [EFRAG](#). EFRAG er en privat institution etableret i 2001 med opfordring fra Europa-Kommissionen til at "tjene offentlighedens interesser". EFRAG udvidede sin mission i 2022 efter en ny rolle, som EFRAG blev tildelt i CSRD, og yder teknisk rådgivning til EU-Kommissionen i form af fuldt udarbejdede udkast til EU-standarder for bæredygtighedsrapportering. Ekspertgrupper er inviteret ind fra virksomheder, brancheorganisationer og universiteter, og der deltager flere danske repræsentanter i det omfattende arbejde.

Ekspertgrupperne trækker hvor overhovedet muligt på årtiers tænkeværk og erfaring hos en lang række anerkendte organisationers indsatser. I de 12 standarder er der mange steder konkrete referencer til:

- ISSB** International Sustainability Standards Board (E)
- CRSD** EU Corporate Sustainability Reporting Directive (E)
- GRI** Global Reporting Initiative (E, S, G)
- SFDR** Sustainable Finance Disclosure Regulation (E, S, G)
- TCFD** Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (E)
- CSDDD** Corporate Sustainability Due Diligence Directive (E)
- IED** Industrial Emissions Directive (E)
- TNFD** Taskforce on Nature-Related Financial Disclosures (E)
- OECD** Organisation for Economic Co-operation and Development (S)

- ❑ **SASB** Sustainability Accounting Standards Board (S)
- ❑ **UNGP** UN Guiding Principles (S)
- ❑ **ILO** International Labour Organisation (S)
- ❑ **EPSR** European Pillar of Social Rights (S)

Efter høringsperioden (april til august 2022) blev ESRS-standarderne godkendt af EFRAG medio november 2022. Dermed er de 12 standarder overgivet til kommissionen. Her vil de blive vedtaget af EU-kommissionen som delegerede retsakter, hvorefter de er gældende i de enkelte medlemsstater.

De sektorspecifikke standarder er i proces med blandt andet offentlige møder i løbet af efteråret/vinteren 2022, og forventes godkendt henover 2023. Der forventes 40 sektorspecifikke standarder dækkende 14 sektorer.

TIDSPLAN FOR UDRULNING AF ESRS

CSRD går i stedet for The Non-Financial Reporting Directive (NFRD). Med CSRD udvides rapporteringen til at være gældende for samtlige store virksomheder, uanset om de er børsnoterede, og uanset om de har over 500 ansatte eller ej, som det var tilfældet med NFRD. Det betyder, at alle store virksomheder er offentligt ansvarlige for deres påvirkning både socialt og miljømæssigt. I antal betyder det, at hvor der var lige over 11.000 virksomheder, der skulle rapportere under NFRD, er der knap 50.000 europæiske virksomheder, der lovpligtigt skal rapportere under CSRD.

En "stor virksomhed" under CSRD er en, der overstiger to ud af tre kriterier:

- ✓ en balancesum på DKK 150 mio. og/eller
- ✓ nettoomsætning på DKK 300 mio. og/eller
- ✓ gennemsnitligt antal ansatte i regnskabsåret: 250.

Derudover vil Kommissionen udvide anvendelsesområdet til også at omfatte børsnoterede små og mellemstore virksomheder (SMV'ere).

Kommissionen vil desuden udvikle separate forholdsmæssige standarder, som ikke-børsnoterede SMV'ere frivilligt kan bruge. En "SMV" under CSRD vil være en virksomhed, der opfylder to ud af tre kriterier:

- ✓ en balance på mellem DKK 30 mio. og DKK 150 mio. og/eller
- ✓ nettoomsætning på mellem DKK 60 mio. og DKK 300 mio. og/eller
- ✓ mellem 50 og 250 medarbejdere.

CSRD og dermed ESRS træder i kraft i forskellige trin for forskellige virksomhedsstørrelser:

- Fra 1. januar 2024 for de virksomheder der hidtil har skullet rapportere under NFRD (rapportering i 2025 for regnskabsår 2024).
- Fra 1. januar 2025 for de virksomheder der kommer til under CSRD (rapportering i 2026 for regnskabsår 2025).
- Fra 1. januar 2026 for SMV'erne (rapportering i 2027 for regnskabsår 2026).

Der vil være store danske landbrugsvirksomheder, der lovpligtigt skal rapportere jævnfør ESRS fra og med regnskabsåret 2025 samt en lang række landbrugsvirksomheder, der kan undersøge og vurdere, om de med fordel kan anvende de forventeligt mindre omfattende frivillige standarder, der udtrykkes ønsker om fra EU-Kommissionen.

DERFOR KAN ESRS BLIVE VIGTIG FOR LANDBRUGET

Med ESRS kommer standarder for, hvordan bæredygtig udvikling rapporteres, implementeres og understøttes. Selvom ovenstående indikerer, at krav fra EU kun omfatter de absolut største danske landbrug i første omgang, så vil standarderne påvirke de enkelte landbrug pga. afsætningsvirksomhedernes og finansielle samarbejdspartneres lovpligtige rapportering.

ESRS lægger stor vægt på værdikædeansvaret, og dermed vil detailhandelskæder, fødevarer virksomheder og restaurationskæder se opad i deres værdikæder til producenterne. Af samme årsag forventes det, at finansielle virksomheder vil skulle se nedad i deres værdikæder og med mange landbrugsvirksomheder i deres kundeportefølje altså skulle indhente data fra landbrugene.

Det er oplagt for landbruget at se ind i de muligheder, som CSRD giver for at levere løsninger til transformationen af fødevarer værdikæder i en mere bæredygtig retning.

HVAD BETYDER DET FOR LANDBRUGET OG VORES ARBEJDE MED ESG

Indtil nu har ESG ikke haft en lovfæstet rapporteringsstandard – det er nu på vej, og så bliver kravene til ESG-rapportering langt mere konkrete.

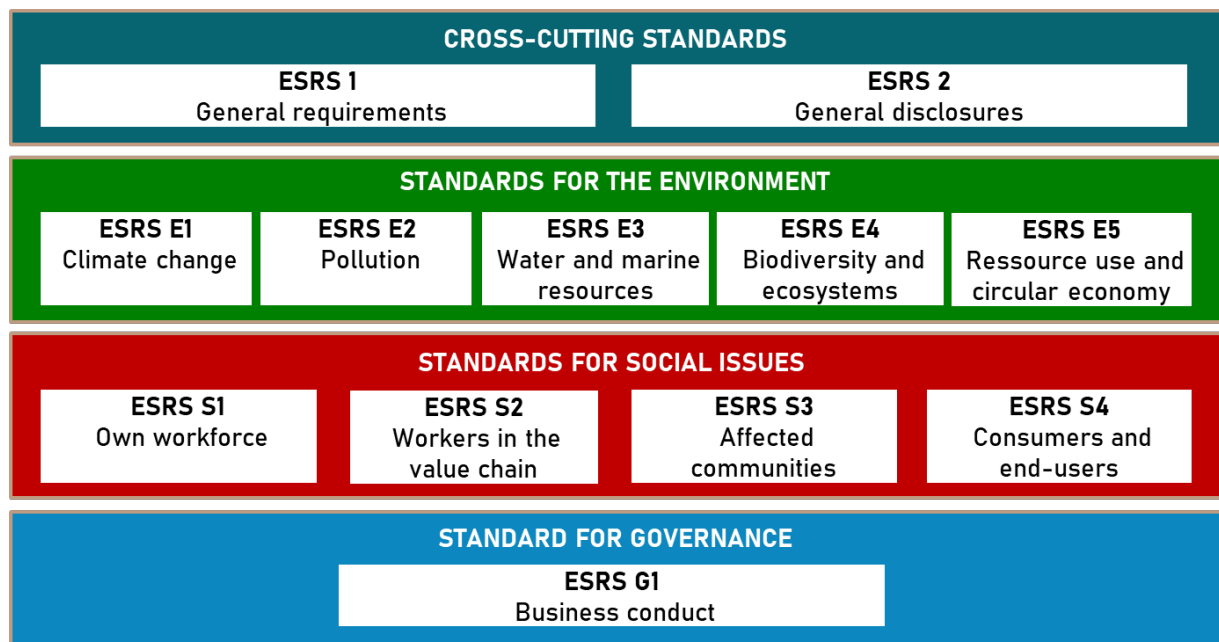
ESRS gælder på kort sigt ikke direkte for typiske danske landbrug, men dog indirekte da store fødevarer virksomheder som Arla, KMC, Danish Agro og Lantmännen og andre aftagere af landbrugsprodukter skal implementere rapportering efter ESRS fra og med regnskabsåret 2024.

I vores videre arbejde med ESG vil vi dels pejle efter EU's taksonomi – **hvad** skal afrapporteres, og ESRS-standarder for **hvordan** det skal afrapporteres. CSRD/ESRS kan udlægges som bæredygtighedsrapporteringens governance, hvilket blandt andet betyder, at det er i ESRS'erne, vi kan læse os til, hvordan man tilsikrer gennemsigtighed og troværdighed i de opgørelsesmetoder, man anvender.

Lige nu er vores vurdering, at ESRS ikke vil ændre væsentligt på de indikatorer m.m., vi arbejder med indenfor ESG, men vi holder skarpt øje med ESRS. Også fordi det stadig er op til virksomheder og erhverv selv at definere mål, indhente data og analysere for rapportering (*metrics* og *targets*). Med andre ord er opgørelsesmetoderne ikke præciseret i ESRS.

INDHOLD AF DE EUROPÆISKE STANDARDER FOR RAPPORTERING PÅ BÆREDYGTIGHED

ESRS omfatter standarder for E, S og G samt tværgående standarder, der forholder sig til strategi, målsætning, målopfyldelse og væsentlighed. Der er 12 standarder, som er generelle og derfor dækkende alle virksomhedstyper (produkter og services).

Figur 11: De 12 EU-standarder for bæredygtighedsrapportering

Tematisering og struktur af de 12 European Sustainability Reporting Standards baseres på EU's politisk og videnskabeligt baserede mål for, hvordan den europæiske union skal udvikle sig (se Figur 10). Udvikling af metode og format ser ud til at være samordnet med og inspireret af det mangeårige arbejde med især GRI-standarderne samt FN's indsats på primært det sociale område.

To tværgående standarder – Baggrund og generelle betragtninger

Inden den rapporterende virksomhed kaster sig over rapportering på E, S og G, skal virksomhedens regnskabsansvarlige sætte sig ind i to tværgående standarder, nemlig ESRS 1 om de grundlæggende krav til proces og procedurer, og ESRS 2 om hvilke generelle oplysninger der skal optræde i rapporteringen. Man kan kalde ESRS 1 og 2 for bæredygtighedsrapporteringens governance.

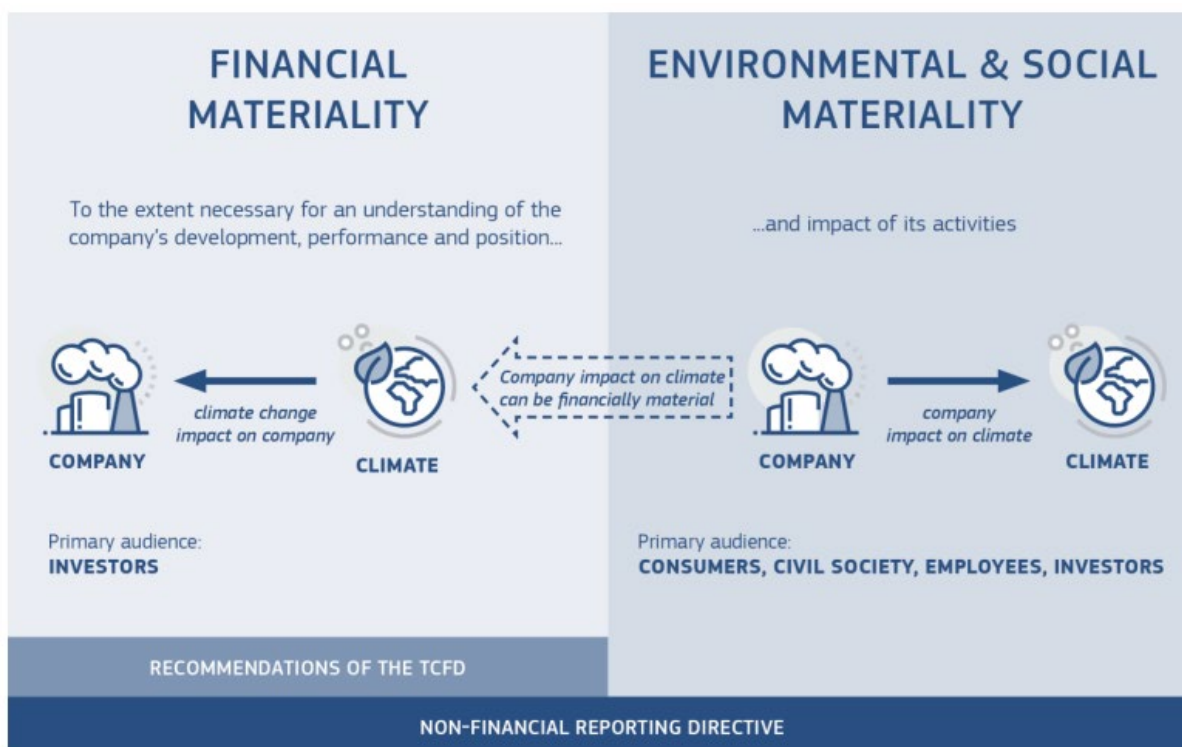
For denne vidensyntese er der især ét forhold, der er interessant: Det som den enkelte virksomhed skal rapportere på ud fra en analyse af dobbelt væsentlighed.

Virksomheder har i årtier lavet væsentlighedsanalyser om forhold, der kan påvirke virksomhedens forretning (endimensionelt). Udgangspunkter har ofte været risikoanalyser og SWOTs.

I 2019 lanceres det todimensionelle princip om dobbelt væsentlighed i EU's [Sustainable Finance Disclosure Regulation](#). Det kræver, at investorer ikke kun forholder sig til risici for egen forretning, men også for deres investeringers eventuelle negative indvirkninger på både planeten og samfundet. Dette koncept for 'dobbelt væsentlighed' forholder sig til det faktum, at risici og muligheder kan være væsentlige fra både et finansielt og ikke-finansielt perspektiv. Dobbelt væsentlighed fordrer, at virksomheder og finansielle institutioner skal lede og tage ansvar for de faktiske og potentielle negative påvirkninger af deres beslutninger på mennesker, samfund og miljø. Det er dette princip for, hvad der er af størst betydning at rapportere på, der er videreudviklet, og nu skal praktiseres i almindelige virksomheders ikke-finansielle rapportering.

Et **bæredygtighedsforhold er væsentligt ud fra et finansielt perspektiv**, hvis det påvirker eller kan påvirke virksomhedens økonomiske udvikling, resultater og position. Dette er især tilfældet, når det udløser eller kan udløse risici eller muligheder, der påvirker eller sandsynligvis vil påvirke virksomhedens fremtidige pengestrømme og markedsværdi betydeligt.

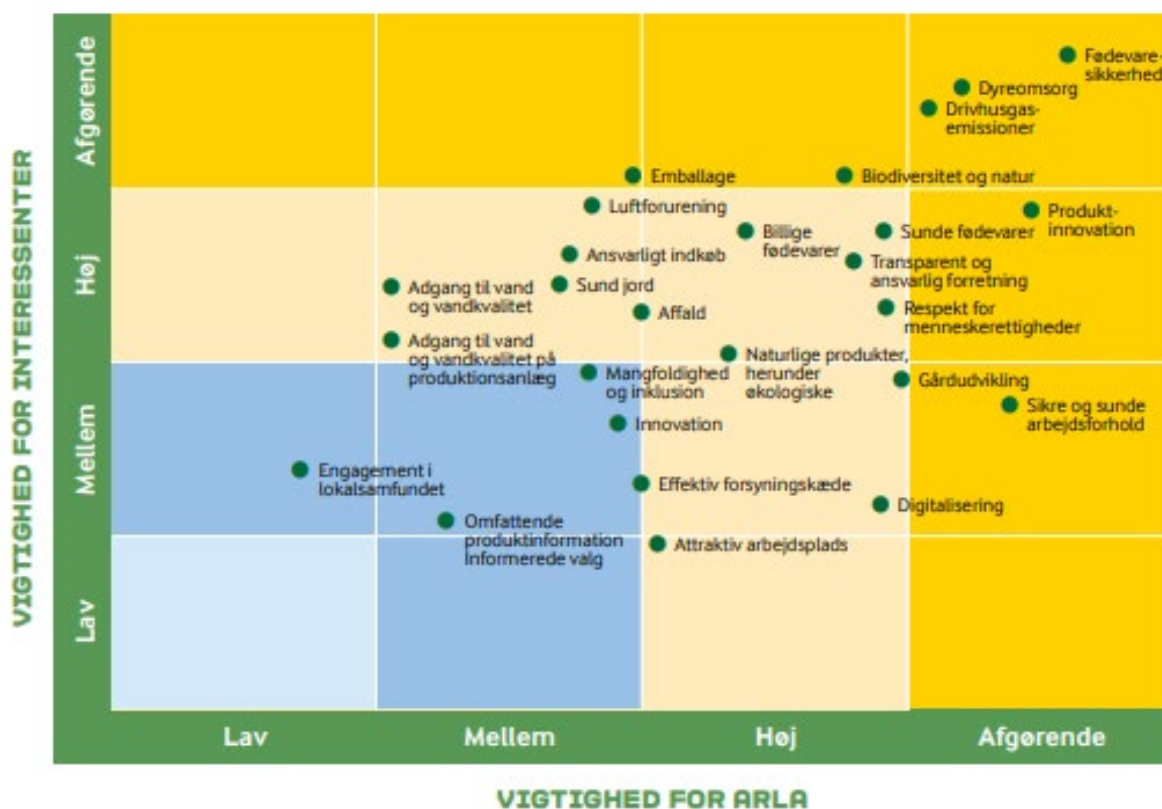
Et **bæredygtighedsspørgsmål er væsentligt ud fra et "planetarisk" perspektiv**, når det vedrører virksomhedens væsentlige faktiske eller potentielle, positive eller negative påvirkninger på mennesker eller miljø. I figuren nedenfor er dobbelt væsentlighed illustreret ved påvirkning af klimaforandringer/påvirkning på klima.

* Financial materiality is used here in the broad sense of affecting the value of the company, not just in the sense of affecting financial measures recognised in the financial statements.

Figur 12: Princippet om dobbelt væsentlighed illustreret ved påvirkning af klimaforandringer/påvirkning på klima. Kilde: EU [Guidelines for reporting climate-related information](#).

Et rigtig godt eksempel på en dobbelt væsentlighedsanalyse er fra Arlas bæredygtighedsrapport for 2021. Arla har for deres 2021-rapportering anvendt princippet om dobbelt væsentlighed for første gang – en rapport der i øvrigt ligger til grund for, at de modtager [FSR – danske revisorers CSR Pris 2021](#) for ikke-børsnoterede virksomheder. Carlsberg modtog prisen for børsnoterede virksomheder, hvor de i deres [ESG-rapport 2021](#) også anvender dobbelt væsentlighed (side 61).

Figur 13: Arla har i 2021 undersøgt, hvilken indvirkning Arla har på interessenterne i forhold til sociale, miljømæssige eller økonomiske spørgsmål samt disse spørgsmåls indvirkning på Arlas forretning. Kilde: [Arlas bæredygtighedsrapport 2021](#) (side 60).

Begge rapporter er relevant læsning for at sætte sig ind i tankegang og implementering for bæredygtig udvikling indenfor fødevarer, og peger på, hvor man i landbruget får brug for af videreudvikle og nyudvikle på opgørelsesmetoder.

Fem standarder for miljøforhold – Baggrund og generelle betragtninger

ESRS E1 til E5 for miljøforhold

Standarderne på rapportering af forhold under E/Environment/Miljø omfatter temaerne:

- ESRS E1: [Klimaændringer](#)
- ESRS E2: [Forurening](#)
- ESRS E3: [Vand og marine ressourcer](#)
- ESRS E4: [Biodiversitet og økosystemer](#)
- ESRS E5: [Ressourceforbrug og cirkulær økonomi](#)

Standarderne på miljøforhold er inddelt efter samme overordnede struktur med krav til rapporteringsområder. Anvendelsen af begreber som politikker, målsætninger, mål, etc. er altid beskrevet i de tværgående standarder.

Standarderne skrives efter følgende struktur:

Generelle krav

De generelle krav i standarderne henviser i vid udstrækning til krav om rapportering på, hvordan virksomheden arbejder med påvirkninger³, risici og muligheder⁴. Altså hvilke metoder virksomheden anvender til at identificerer faktiske og potentielle påvirkninger, risici og muligheder for miljøet, som afledes af virksomhedens aktiviteter og i dennes værdikæde, samt redegørelse for hvordan disse påvirkninger, risici og muligheder, er vurderet og prioriteret i perspektivet af dobbelt væsentlighed⁵.

For E1 (klima) og E4 (biodiversitet) er der krav, der ligger udover ovenstående. For E1 gælder det desuden, at virksomheden skal rapportere på, hvordan bæredygtighed indbygges i virksomhedens incitamentsstrukturer. Samt at virksomhedens strategi og forretningsmodellen er modstandsdygtig (resilient) overfor ovenstående påvirkninger, risici og muligheder. For E4 gælder, at virksomheden skal beskrive forretningsmodellen og strategiens modstandsdygtighed overfor forhold forbundet med biodiversitet og økosystemer.

For både E1 og E4 gælder desuden, at virksomheden skal rapportere på en transitionsplan/handleplan for klima i henhold til Parisaftalens mål om 1,5 °C, samt for at imødekomme målsætninger for biodiversiteten (se særskilt afsnit om ESRS E4 Biodiversitet og økosystemer).

Påvirkninger, risici, og muligheder

Virksomheden er forpligtet til at rapportere på hvilke politikker⁶, der er implementeret med henblik på at styre de identificerede påvirkninger, risici og muligheder indenfor det givne miljøområde, som standarden vedrører.

Virksomheden skal rapportere på hvilke handlinger og ressourcer⁷, der er afsat til at nå virksomhedens politikker og målsætninger indenfor det givne miljøområde, som standarden vedrører.

Mål og målsætninger

Virksomheden skal rapportere på de målsætninger⁸, som er opstillet for det givne miljømål. Standarderne udspecificer på hvilke områder, der bør opstilles krav under hvert miljømål.

Virksomheden skal rapportere på omfang og karakter af påvirkningen af det specifikke miljømål. Heriblandt forurenende stoffer i værdikæden, produktion, produkter; vandforbrug; forurening af vand, luft og jord samt ressource flow ind og ud af virksomheden.

³ Påvirkninger (impacts) betegner positive og negative påvirkninger, som er forbundet med virksomhedens aktiviteter (væsentligt ud fra et "planetarisk" perspektiv) (ESRS 1 1.1.3).

⁴ Risici og muligheder betegner virksomhedens bæredygtighedsrelaterede risici og muligheder set ud fra et finansielt udgangspunkt (væsentligt ud fra et finansielt perspektiv) (ESRS 1 1.1.3).

⁵ Se afsnittet om 'To tværgående standarder – Baggrund og generelle betragtninger'

⁶ Politikker er defineret som i ESRS 2 CCR-1.

⁷ Handlinger og ressourcer er defineret som i ESRS 2 CCR-2.

⁸ Målinger og Målsætninger er defineret som i ESRS 2 afsnit 5.

Virksomheden skal rapportere på potentielle finansielle effekter af påvirkninger, risici og muligheder forbundet med det givne miljømål. Både potentielle negative økonomiske effekter på kort, mellem og lang sigt og positive økonomiske effekter som brugen af et forurenende stof i produktionen giver anledning til.

For E1 og E4 er der yderligere krav til rapportering under mål og målsætninger (se særskilt afsnit om ESRS E1 Klimaændringer og ESRS E4 Biodiversitet og økosystemer).

ESRS E1 Klimaændringer

Formålet med standarden

Formålet med standarden er at sikre et fyldestgørende billede af den specifikke virksomheds påvirkning af klimaet, både i positiv og negativ retning. Derudover at sikre at virksomhedens klimaindsats er i overensstemmelse med Paris Aftalens⁹ målsætninger om at begrænse stigningen i den globale middeltemperatur til 1,5 grad. Standarden har desuden til formål at synliggøre virksomhedens kapacitet i forhold til at levere på klimamålsætninger, samt at afsløre hvilke risici og muligheder virksomheden kigger ind i, både når det kommer til strengere klimamålsætninger i fremtiden og klimaændringer.

Standarden er blevet til på baggrund af CSRD, der beskriver standardens formål og hensigt og retter sig mod klimapåvirkning, klimatilpasning og energi.

Sektion 1: Generelle krav, governance, strategi og væsentlighedsvurdering

ESRS E1-1 Omstillingsplan (transition plan) for nedbringelse af klimaafttrykket

Virksomheden skal rapportere planerne for, hvordan den vil omstille sig til en klimaneutral økonomi i henhold til målsætningerne i Paris Aftalen:

- Reduktionsmålsætningens sammenhæng til Paris Aftalens målsætninger
- Hvilke virkemidler, teknologier og ændringer i virksomhedens produkt og service portefølje som planen vil medføre
- Redegørelse for hvilken finansiering der skal understøtte omstillingsplanen
- Redegørelse for håndtering og risici forbundet med emissioner som vil fremkomme i fremtiden som følge af produktets anvendelse.
- Sammenhæng til andre sektorspecifikke reguleringer og evt. fremtidig taxonomy alignment
- Redegørelse for hvordan omstillingsplanen er integreret i virksomhedens strategi og budget
- Status på implementering af omstillingsplanen.

Sektion 2: Implementering og styring i forhold til påvirkninger, risici og muligheder

ESRS E1-2 politikker som er implementeret med henblik på at styre klimapåvirkning og tilpasning.

Virksomheden skal redegøre for dens politikker rettet mod klimapåvirkning og klimatilpasning.

- Redegørelse for hvordan virksomheden overvåger og styrer emissioner og klimarelaterede risici i hele værdikæden

⁹ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

- Virksomhedens politikker på klimaområdet skal følge ESRS 2 om politikker og styring
- Virksomheden skal levere en oversigt over betydende reguleringer, som skal overholdes på klimaområdet, samt forventninger fra interessenter og certificeringer, standarder og initiativer som virksomheden har valgt at overholde.

ESRS E1-3 Målbare målsætninger for klimapåvirkning og klimatilpasning

Redegøre for hvilke klimarelaterede mål den har sat.

- Beskrive de målsætninger virksomheden har sat for at understøtte politikker rettet mod klimapåvirkning og klimatilpasninger og håndtere klimarelaterede påvirkninger, risici og muligheder.
- Beskrivelsen af målsætningerne skal følge ESRS 2 om målsætning, fremdrift og monitoring.
- Redegørelse for målsætninger vedrører målsætninger i scope 1, 2 og 3 samt andre målsætninger, der er sat med henblik på at håndtere klimarelaterede påvirkninger, risici og muligheder. Fx grøn energi, energieffektivitet, klimatilpasning eller anden risikohåndtering.
- Generelle krav til redegørelse for alle former for klimarelaterede målsætninger, samt yderligere krav til redegørelse for emissionsreduktions-målsætninger.
- Hvis virksomhedens målsætninger retter sig mod net-zero, skal den redegøre for, hvilket scope og metode der er anvendt. Ligesom den skal redegøre for, hvordan den resterende emission neutraliseres. Fx om det sker i, eller udenfor værdikæden.
- Hvis virksomheden har klimaneutralitet, der involverer klimakreditter, skal den redegøre for, hvordan troværdigheden omkring kreditterne er.
- Hvis virksomheden ingen målsætninger har, skal der redegøres for, om og hvornår sådanne målsætninger vil blive indført, eller årsagerne til at det ikke vil ske. Hvordan fremskridt er målt og overvåget uden sådanne målsætninger.

Sektion 3: Opgørelsesstandarder og målsætninger

ESRS E1-4 Klimapåvirkning og klimatilpasning planer og ressourcer

Virksomheden skal redegøre for de handleplaner, der ligger for klimapåvirkning og klimatilpasning, og for de ressourcer der er allokeret til formålet.

- Virksomheden skal sikre transparens i forhold til de handlinger, målsætninger, politikker, metoder, der er bragt i spil med henblik på at nå resultater på virksomhedens emissionsreduktioner, risici og muligheder indenfor klima. For på den måde at skabe troværdighed i forhold til politikker, forretningsmodel og strategi.
- Virksomhedens handleplaner skal følge ESRS 1 om rapporteringsprincipper. Og dermed skal virksomheden
 - o I beskrivelsen af specifikke handlinger for at reducerer klimapåvirkningen, medtage den opnåede eller forventede reduktion, og
 - o Sætte pris på indsatserne.

ESRS E1-5 Energiforbrug og miks

Virksomheden skal redegøre for energiforbruget

- Virksomheden skal redegøre for det absolutte energiforbrug, energi effektivitet og andel af fornybar energi
- Det totale energiforbrug skal opgøres i poster efter energikilde (se E1-5 33)
- Særskilt skal rapporteres på virksomhedens egen energiproduktion baseret på hhv. ikke-fornybar og/eller fornybar energi.

Energiintensitet pr. nettoomsætning

Virksomheden skal fremlægge dokumentation for energiforbruget, der er forbundet med aktiviteter i sektorer med høj klimapåvirkning.

- Energiforbruget skal opgøres i MWh pr. nettoomsætning i monetære værdier.

ESRS E1-6 Scope 1,2,3 og totale GHG-emissioner

Scope 1 emissioner

Virksomheden skal rapportere de totale emissioner under scope 1 opgjort i tons CO₂e.

- Rapporteringen skal indeholde
 - o Total emissioner i tons CO₂e under scope 1
 - o Andel af emissionerne under scope 1, der reguleres under det europæiske kvotesystem.

Scope 2 emissioner

Virksomheden skal rapportere sine totale emissioner under scope 2, opgjort i tons CO₂e.

Rapporteringen skal indeholde:

- Total indirekte emissioner under scope 2 – location-based ([GHG protocol guideline scope 2](#))
- Total indirekte emissioner under scope 2 – market-based ([GHG protocol guideline scope 2](#))

Scope 3 emissioner

Virksomheden skal rapportere sine totale emissioner under scope 3, opgjort i tons CO₂e.

- Formålet er at rapportere på emissioner i virksomhedens værdikæde. For mange virksomheder er den største udledning af drivhusgasser i scope 3, og dermed udgør scope 3 emissioner en risiko for virksomhedens evne til omstilling.
- Rapporteringen skal indeholde betydelige scope 3 poster, og skal opdeles i
 - o Upstream indkøb
 - o Downstream solgte produkter
 - o Godstransport
 - o Rejser
 - o Finansielle investeringer

Totale emissioner

Virksomheden skal rapportere de totale emissioner, opgjort i tons CO₂e.

- Opgørelsen skal gøre det muligt at analysere virksomhedens klimapåvirkning, og hvor i produktionen og værdikæden emissionerne primært opstår. Desuden anvendes rapporteringen til at vurdere virksomhedens fremskridt og omstillingsrisici.
- Opgørelsen skal udgøre summen af scope 1, 2 og 3, og skal opgøres efter location-based og marked-based allokeringsmetoder.

Drivhusgasemissioner pr. nettoomsætning

Virksomheden skal rapportere udledningen af drivhusgasser i tons CO₂e pr. nettoomsætning opgjort i monetære værdier

- Relevans skal sikres i forhold til den finansielle rapportering

ESRS E1-7 Emissionsreduktions og lagringsprojekter finansieret via carbonkreditter

Virksomheden skal rapportere på reduktion og fjernelse af drivhusgasser i egen produktion og i værdikæden.

Mængden af reduktion og fjernelse af drivhusgasser, som er opnået med klimakreditter udenfor virksomhedens værdikæde.

- Rapporteringen skal indeholde
 - o Total ton CO₂e der er fjernet opdelt i fjernelser i egen produktion og værdikæden
 - o Beskrivelse af hver fjernelses aktivitet
 - Hvilke gasser er der tale om
 - Hvorvidt fjernelserne er biologisk (skov, kulstof i jord) eller teknologisk (air capture) eller hybrid samt tekniske detaljer.
 - Hvordan risikoen for frigivelse igen er håndteret. Inklusiv overvågning og risikohåndtering af lækage og lign.
 - o Beregninger, metoder, frameworks og antagelser.

Uddybning af metodologi og antagelser bag evt. net-zero målsætning.

Redegørelse for evt. klimakrediters troværdighed.

ESRS E1-8 intern CO₂ prissætning

Redegørelse for evt. intern prissætning på CO₂

ESRS E1-9 Potentielle finansielle effekter fra væsentlige fysiske risici, omstillingsrisici og klimarelaterede muligheder

Virksomheden skal levere en kortlægning af de aktiver og den omsætning, der er genstand for væsentlige fysiske risici relateret til klimaændringer og klimaomstilling.

Analysen skal basere sig på risiko- og resiliensanalyser.

Virksomheden skal levere en kortlægning af de aktiver og den omsætning, der er genstand for væsentlige omstillingsrisici relateret til klimaændringer og klimaomstilling.

Sammenfald med eksisterende værktøjer

Se [ESGreenTool](https://ESGreenTool.dk).dk for mere information om mulighederne for klimaregnskaber på landbrugsbedrifter.

ESRS E4 Biodiversitet og økosystemer

Generelt om ESRS E4 for Biodiversity and ecosystems

Formålet med ESRS E4 for biodiversitet og økosystemer er primært at specificere oplysningskrav, som kan hjælpe brugeren med forståelse af, hvordan organisationen påvirker biodiversiteten og økosystemer, samt hvilke risici denne påvirkning kan have på organisationens virke. Formålene og de konkrete anbefalinger og krav er bygget på eksisterende rammer og strategier. Her bør specielt nævnes følgende:

- Planetary beundres¹⁰
- Post-2020 Global Biodiversity Framework¹¹
- EU's biodiversitetsstrategi 2030¹²

Herudover følges anbefalinger fra IPBES¹³. De specifikke oplysningskrav ses i tekstbox 1.1.

Tekstboks 1.1 - forkortet udsnit af definitioner i den nuværende ESRS standard (*kladde*)

The objective of this [draft] Standard is to specify disclosure requirements which will enable users to understand:

1. *how the undertaking affects biodiversity and ecosystems, in terms of positive and negative material actual and potential impacts*
2. *any actions taken, and the result of such actions, to prevent, mitigate or remediate actual or potential adverse impacts and to protect and restore biodiversity and ecosystems*
3. *the plans and capacity of the undertaking to adapt its business model and operations in line with respecting the planetary boundaries¹, targets in the Post-2020 Global Biodiversity Framework², the EU Biodiversity Strategy for 2030³ and comparable frameworks and strategies*
4. *the nature, type and extent of the undertaking's material risks and opportunities related to the undertaking's impacts or dependencies on biodiversity and ecosystems, and how the undertaking manages them*
5. *the effects of risks and opportunities, related to the undertaking's impacts and dependencies on biodiversity and ecosystems, on the undertaking's development, performance and position over the short-, medium- and long-term*

For rapportering indenfor ESRS for biodiversitet og økosystemer (E4) er selve standarderne delt op i de følgende tre delafsnit:

- Generelle oplysningskrav (*General disclosures*)
- Forvaltning af påvirkning, risici og muligheder (*Impact, risk and opportunity management*)
- Parametre og mål (*Metrics and targets*)

GENERELLE OPLYSNINGSKRAV

General disclosures

Med henvisning til *Taskforce on Nature-related Financial Disclosures* (TNFD)¹⁴ nævnes det, at oplysningskravene blandt andet omfatter virksomheder indenfor de følgende industrier (og herudover en lang række andre):

- Agriculture and Farming (AAF)
- Forestry (AFO)
- Food and Beverages (MFB)

Generelle oplysningskrav omfatter krav under følgende overskrifter:

- *ESRS 2 General disclosures (#11-#13)*
- *Disclosure Requirement E4-1 - Transition plan on biodiversity and ecosystems (#14-#19)*
- *Disclosure Requirement related to SBM 4 on resilience of strategy and business model (#20)*
- *Disclosure Requirement related to IRO-1 on description of processes to identify and assess material biodiversity and ecosystem-related impacts, risks and opportunities (#21-#23)*

¹¹ "Targets outlined in the **Post-2020 Global Biodiversity Framework** of no net loss by 2030, net gain from 2030 and full recovery by 2050": <https://www.cbd.int/article/draft-1-global-biodiversity-framework>

¹² "The **EU Biodiversity Strategy for 2030** with the targets set under the EU Nature Restoration Plan and Enabling Transformative Change": https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

¹³ The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES): <https://ipbes.net/>

¹⁴ The TNFD Nature-Related Risk and Opportunity Management and Disclosure Framework Beta v0.2 June 2022 p.

Transition plan on biodiversity and ecosystems

Virksomheden skal redegøre for, hvordan dennes strategi og forretningsplan vil blive tilpasset, således at de bliver kompatible med Planetary boundaries¹, Post-2020 Global Biodiversity Framework² og EU's biodiversitetsstrategi 2030³. Der forventes en høj detaljegrade i redegørelsen, og såfremt der er en overgangsplan, skal den oplyses, og der skal redegøres for virksomhedens påvirkning af biodiversiteten i samtlige aktiviteter og over hele værdikæden. Såfremt der ikke er nogen overgangsplan, skal der redegøres for virksomhedens øvrige ambitioner på området, og der skal oplyses, hvornår (såfremt) en overgangsplan planlægges at blive implementeret.

Resilience of strategy and business model

Herudover skal virksomheden redegøre for, hvor modstandsdygtig den nuværende forretningsmodel er mht. påvirkning af biodiversitet og økosystemer, herunder skal der oplyses, hvordan denne redegørelse er fremkommet med antagelser, information om nøgleaktører samt brug af økosystemtjenester og lokal viden.

Description of processes to identify and assess material biodiversity and ecosystem-related impacts, risks and opportunities

Ligesom ved redegørelse af en overgangsplan skal virksomheden vurdere og oplyse samtlige påvirkninger af biodiversitet og økosystemer på egne lokationer og igennem hele værdikæden. Her skal vurderingskriterier fremgå tydeligt, og eventuelle påvirkede samfund skal inddrages i dialog for at sikre, at negative påvirkninger på biodiversiteten, økosystemet og de samfund, der bliver påvirket heraf, undgås og/eller mitigeres i det omfang, som det er muligt. I disse analyser skal der oplyses, hvorvidt der er taget højde for en række scenarier (af den forventede påvirkning), og der skal specifikt oplyses hvorfor ikke, såfremt det er tilfældet, samt hvilken tidshorisont analyserne er lavet over.

I tilgift til ovenstående så skal der oplyses, såfremt der kan forventes påvirkninger af områder, der kan beskrives som biodiversitetsfølsomme¹⁵ samt truede arter, og i den forbindelse skal samtlige områder, der påvirkes af virksomhedens aktiviteter, oplyses.

Forvaltning af påvirkning, risici og muligheder

Policies related to biodiversity and ecosystems

Virksomheden skal redegøre for de interne politikker, der er implementeret, for at identificere, vurdere, forvalte og mitigere den materielle påvirkning, risici og muligheder som dennes aktiviteter har på biodiversitet og økosystemer samt sammenhæng med- og opfyldelse af målene i Post-2020 Global Biodiversity Framework² and the EU Biodiversity Strategy for 2030³.

I tilgift hertil skal der redegøres for, hvorledes de nævnte politikker støtter sporbarhed af produkter, delelementer og råvarer, som har signifikant eller potentielt signifikant påvirkning af biodiversitet og økosystemer over værdikæden. Her skal aktiviteter, der har en demonstrativ positiv effekt på biodiversiteten, løbende monitoreres og afrapporteres, ligesom en eventuel social slagside af påvirkning på biodiversitet og økosystemer skal adresseres.

Specifikt skal der beskrives i hvilket omfang, virksomheden har vedtaget bæredygtige dyrkningspraksis eller politikker og politikker, der hindrer afskovning.

Forvaltning af påvirkning, risici og muligheder omfatter krav under følgende overskrifter:

- Disclosure Requirement E4-2 – Policies related to biodiversity and ecosystems (#24-#28)
- Disclosure Requirement E4-3 – Action plans and resources in relation to biodiversity and ecosystems-related policies (#29-#32)

Action plans and resources in relation to biodiversity and ecosystems-related policies

Virksomheden skal beskrive såfremt en handleplan for biodiversitet og økosystemer er vedtaget – herunder de ressourcer der er allokeret udførelsen af en sådan plan. En handleplan skal herudover beskrive et såkaldt *mitigations-hierarki*, således at de mest presserende påvirkninger adresseres først, og virksomheden skal beskrive, hvorledes en sådan handleplan gør brug af lokal (herunder indigen) viden og naturbaserede løsninger (*nature-based solutions*).

Parametre og mål

Targets related to biodiversity and ecosystems

Der skal i afrapporteringen beskrives, hvorledes virksomheden har vedtaget mål, der er i overensstemmelse med de vedtagne interne politikker og planer samt med internationale mål og rammer^{1,2,3}.

Parametre og mål omfatter krav under følgende overskrifter:

- *Disclosure Requirement E4-4 – Targets related to biodiversity and ecosystems (#33-#36)*
- *Disclosure Requirement E4-5 – Impact metrics related to biodiversity and ecosystems change (#37-#46)*
- *Disclosure Requirement E4-6 – Potential financial effects from biodiversity and ecosystem-related risks and opportunities (#47-#51)*

Impact metrics related to biodiversity and ecosystems change

Virksomheden skal beskrive, hvilken måleparameter der benyttes til at afgøre i hvilket omfang, de har nået deres målsætninger mht. biodiversitet og økosystemer. Herunder skal der angives, hvor mange beskyttede og/eller vigtige biodiversitetsmæssige områder, samt hvor mange hektar af disse som er lokaliseret i nærheden af eller i de områder, som virksomheden kan forventes at have en påvirkning på. Herudover skal virksomhedens arealbrug (land-use) oplyses igennem en livscyklusvurdering (LCA – Life Cycle Assessment¹⁶).

Potential financial effects from biodiversity and ecosystem-related risks and opportunities

Virksomheden skal redegøre for i hvilken grad, der kan forventes at være en økonomisk slagside forbundet med virksomhedens påvirkning og/eller afhængighed af biodiversitet og økosystemer. En sådan beskrivelse skal inkludere eventuelle økonomiske effekter på kort, mellem og lang sigt, samt hvornår disse effekter vurderes, at kunne forventes at indfinde sig.

Sammenfald med eksisterende værktøjer

SEGES Innovation har for nuværende beskrevet følgende tiltag som mulige at inkludere i en ESG-afrapportering:

Rådgivning

- SEGES Naturtjek¹⁷

Det vurderes, at et SEGES Naturtjek eller lignende rådgivning er det bedste første skridt, man kan tage på sin bedrift mod at få identificeret de vigtigste prespunkter mht. påvirkning af biodiversitet på egne arealer. Et SEGES Naturtjek vil identificere de mest

¹⁶ <https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/life-cycle-assessment>

¹⁷ <https://www.seges.dk/fagomraader/natur/landmanden/naturtjek-landmanden>

værdifulde områder, og vil også tage højde for beskyttede områder, biodiversitetshots-pots og allerede kendte naturværdier såsom artsregistreringer. Rådgivningen i sig selv kan dog hverken kvantificere eller opgøre bedriftens samlede påvirkning af biodiversiteten

Eksisterende natur

- Maksimal HNV-score¹⁸ på bedriften
Angivelse af bedriftens maksimale HNV-score kan hurtigt identificere den formodede mest værdifulde natur på bedriften, og kan give et fingerpeg mht. om der er meget værdifuld og kendte naturværdier på bedriften
- Andel af ejendommens arealer disponeret til §3-beskyttet natur¹⁹
Identifikation af hvilke (hvis nogen) af ejendommens arealer, der er registreret som §3-beskyttede, vil give et billede af, om bedriftens aktiviteter kan forventes at påvirke beskyttet natur
- Forvaltning af §3-arealer med græsning
Græsningspraksis på bedriftens beskyttede arealer kan forventes at have en direkte effekt på biodiversiteten, og der er klare anbefalinger mht. græsningsintensitet og praksis, som bør følges²⁰
- Andel af ejendommens arealer disponeret til skov
For at vurdere bedriftens ansvar mht. afrapportering for- og tiltag mod afskovning vurderes det som værende værdifuldt at angive eventuelle skovbevoksede arealer, samt den praksis der er vedr. udnyttelse af skovens ressourcer (herunder udtag af træ)
- Forvaltning af ejendommens småbiotoper
Ejendommens forvaltning af småbiotoper kan være med til at klarlægge, hvad der i skrivende stund kan gøres for biodiversitetsbevarelse nær de mest produktionsintensive arealer. En sådan opgørelse kan både benyttes til at identificere ansvarsområder og mulige tiltag

Ny natur

- Andel af ejendommens arealer som udtages til varig natur
Her er der tale om nye tiltag, som f.eks. kan indgå i bedriftens målsætning, og som her kan benyttes til at vise i hvilket omfang, der vedtages mål og igangsættes konkrete aktiviteter, som støtter internationale mål og rammer^{1,2,3}.

Ingen af de nævnte tiltag garanterer desværre, at virksomheden lever op til samtlige krav i den beskrevne ESRS afrapporteringsstandard for biodiversitet og økosystemer. Tiltagene kan dog betragtes som best-practice på nuværende tidspunkt.

Fire standarder for sociale forhold – Baggrund og generelle betragtninger

¹⁸ <https://www2.dmu.dk/pub/sr40.pdf>

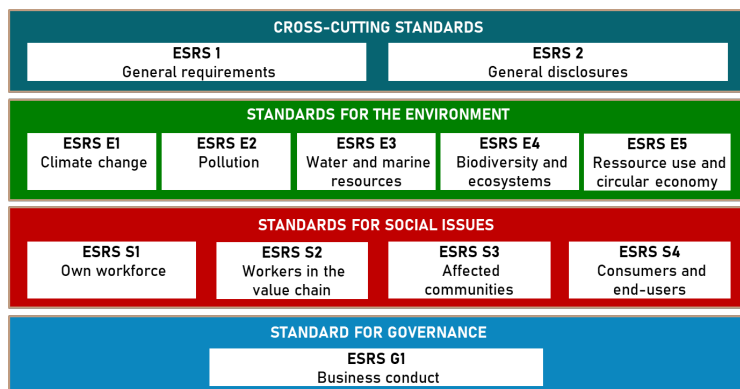
¹⁹ <https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/naturpleje/naturplejeguiden/naturbeskyttelseslovens-paragraf-3>

²⁰ <https://dce2.au.dk/pub/SR425.pdf>

For ESRS-rapporteringen lægges der op til fire standarder for sociale forhold. Links nedenfor er til november 2022-versionerne, der sendes til Kommissionen med forventet godkendelse i første kvartal 2023:

- ESRS S1 [Egen arbejdsstyrke](#)
- ESRS S2 [Ansatte i værdikæden](#)
- ESRS S3 [Berørte samfund](#)
- ESRS S4 [Forbrugere og slutbrugere](#)

Standarderne for rapportering af sociale forhold følger de samme retningslinjer, som der gælder for rapportering på miljø og virksomhedsledelse – det vil sige de tværgående standarder ESRS 1 [Generelle krav](#) og ESRS 2 [Generelle oplysninger](#).

For den endelige versionering og implementering i landbruget, vurderer vi, at der især er to forhold der gør sig gældende for en landbrugsvirksomhed:

Forhold 1: Det dobbelte væsentlighedsprincip for prioritering af emner. Det kan betyde, at det på kort sigt vurderes at være *primært forhold for egen arbejdsstyrke* og *sekundært berørte samfund*, den enkelte landbrugsvirksomhed kan have nytte af at rapportere på. På længere sigt at det på grund af landbrugsvirksomhedens placering i værdikæder for primært fødevarer, bliver *kunderne downstream* i værdikæderne, der definerer, hvad der ønskes rapporteret på – altså at det eksempelvis er Thise, Orkla og Salling Group, der grundet deres lovpligtige rapporteringsansvar skal rapportere på sociale forhold upstream.

Forhold 2: Bestemmelse af risiko og muligheder og dermed et vigtigt input til den dobbelte væsentlighedsanalyse.

De fire standarder skal som de øvrige standarder rapporteres jævnfør indholdet i de to tværgående standarder. Det skal bemærkes, at når der tales om risici, negativ påvirkning og muligheder i forhold til ansatte og omgivelser, er det på baggrund af virksomhedens produktion og øvrige handlinger. Det betyder også, at der ved eksempelvis et tiltag for reduceret klimapåvirkning skal rapporteres, om det har betydet afskedigelser, øget risiko for ulykker eller måske kompetenceudvikling for nogle ansatte.

EFRAG er dygtige til at argumentere for de valgte standarder. Fælles mål for de fire standarder for sociale forhold er, at ansattes ve og vel hos både den rapporterende virksomhed, hos virksomhedens leverandører og kunder samt borgere i virksomhedens omgivelser tages i betragtning i virksomhedens planlægning, udvikling, ledelse og drift. For virksomhedens ansatte betyder det, at deres værdi og betydning som arbejdstagere indgår i virksomhedens løbende due diligence-proces (værdiansættelse og pleje af markedsværdi).

STRUKTUR FOR DE FIRE STANDARDER FOR SOCIALE FORHOLD – GENERELLE FORHOLD

De fire standarder for sociale forhold er

- *ESRS S1 Egen arbejdsstyrke,*
- *ESRS S2 Ansatte i værdikæden,*

- *ESRS S3 Berørte samfund, og*
- *ESRS S4 Forbrugere og slutbrugere.*

Disse fire standarder skal rapporteres efter samme indledende struktur for standarderne ESRS S1 til ESRS S4, her eksemplificeret ved ESRS S1 Egen arbejdsstyrke.

Disse fem krav til den indledende struktur er unikke for EFRAG's arbejde med standarder for sociale forhold, da de handler om, hvordan virksomhedens aktivitet og dens tiltag for bæredygtig udvikling enten påvirker mennesker negativt eller skaber muligheder for mennesker.

Ledelse af påvirkninger, risici og muligheder – Generelle forhold	
<i>ESRS S1-1 Politikker relateret til egen arbejdsstyrke</i>	<i>Beskriv politikker vedrørende håndtering af virksomhedens væsentligste indvirkning på egen arbejdsstyrke såvel som relaterede risici og muligheder.</i>
<i>ESRS S1-2 Processer for at engagere sig med egen arbejdsstyrke om påvirkning</i>	<i>Redegør for tiltag og processer for samarbejde med egen arbejdsstyrke og eventuelle medarbejderrepræsentanter om faktisk og potentiel påvirkning fra virksomhedens aktivitet.</i>
<i>ESRS S1-3 Processer for at afhjælpe negative påvirkninger samt kanaler hvor egen arbejdsstyrke kan udtrykke bekymring</i>	<i>Beskriv processer, der sikrer samarbejde om at afhjælpe negativ påvirkning af egen arbejdsstyrke, som virksomheden måtte have forårsaget eller bidraget til. Ligeledes skal det beskrives, hvilke kanaler de ansatte kan anvende for at udtrykke bekymring, og hvordan bekymringer imødegås.</i>
<i>ESRS S1-4 Handle på væsentlige påvirkninger og tiltag til at afbøde væsentlige risici og forfølge væsentlige muligheder for egen arbejdsstyrke samt effektiviteten af disse tiltag.</i>	<i>Oplys om foranstaltninger for håndtering af væsentlig negativ og positiv påvirkning og foranstaltninger for at mindske væsentlige risici og forfølge muligheder. Oplys endvidere om effektiviteten af disse foranstaltninger.</i>

Endvidere gælder det enslydende for de fire standarder for det rapporteringsområde, der hedder data og mål:

<i>ESRS S1-5 Mål relateret til håndtering af væsentlige negative påvirkninger, fremme af positive påvirkninger og ledelse af væsentlige risici og muligheder.</i>	<i>Redegør for de tidsbestemte og resultatorienterede mål, virksomheden måtte have relateret til: (a) at reducere negativ påvirkning på egen arbejdsstyrke; og/eller (b) fremme positiv påvirkning for egen arbejdsstyrke; og/eller (c) styring af væsentlige risici og muligheder relateret til egen arbejdsstyrke.</i>
---	--

For de sociale standarder *Ansatte i værdikæden, Berørte samfund og Forbrugere og slutbrugere* er der ikke andre end disse fem krav. I standarden for *Egen arbejdsstyrke* er der yderligere 12 krav til rapportering.

ESRS S1 Egen arbejdsstyrke – Specifikke forhold

ESRS S1 Egen arbejdsstyrke er med samlet set 17 krav den mest omfattende standard for rapportering på sociale forhold og også den mest relevante for landbrugsvirksomhedens daglige drift, generelle ledelse og økonomi. Standarden har udover de generelle og indledende fem krav, 12 specifikke krav for ansatte i egen arbejdsstyrkens forhold og rettigheder. Med brugen af *Egen arbejdsstyrke* udvides ansvaret til ikke kun at dække egne ansatte, men også vikarer o.lign.

Disse 12 specifikke krav gældende for virksomhedens egen arbejdsstyrke bygger på internationale standarder, programmer og retningslinjer, hvor af de vigtigste er følgende:

- [ILO](#) International Labour Organisation
- [EPSR](#) European Pillar of Social Rights – The 20 principles
- [OECD](#) Organisation for Economic Co-operation and Development
- [SASB](#) Sustainability Accounting Standards Board
- [UNGP](#) UN Guiding Principles
- [GRI](#) Global Reporting Initiative
- [SFDR](#) Sustainable Finance Disclosure Regulation

Egen arbejdsstyrke – Specifikke forhold	
<i>S1-6 Beskrivelse af virksomhedens arbejdsstyrke</i>	<i>Antal, køn, oprindelse, kontrakttype (heltdid, ned-sat tid, mv.), medarbejdsomsætningshastighed</i>
<i>S1-7 Beskrivelser af ikke-ansatte arbejdstagere i virksomheden (vikarer o.lign.)</i>	<i>Type af udført arbejde, relation til arbejdsgiver og antal over året.</i>
<i>S1-8 Fælles overenskomster og social dialog</i>	<i>Antal ansatte på fælles overenskomst, proces for forhandling, m.v.</i>
<i>S1-9 Indikatorer for diversitet</i>	<i>Kønsfordeling i virksomhedens topledelse/ledelse og arbejdsstyrkens aldersfordeling (under 30 / 30-50 / over 50).</i>
<i>S1-10 Rimelig og korrekt aflønning</i>	<i>Oplys om alle ansatte er eller ikke er aflønnet passende i overensstemmelse med relevante benchmarks; og hvis ikke, hvilken type arbejdere der ikke modtager en passende løn. Endelig oplyses det, hvor stor en procentdel af egen arbejdsstyrke der lønnes under det passende niveau.</i>

<p>S1-11 Dækning fra social sikring</p>	<p>Oplys om ansatte er omfattet af social beskyttelse mod tab af indkomst på grund af større "livsbegivenheder" som:</p> <p>(a) sygdom (b) arbejdsløshed (c) arbejdsskade og erhvervet invaliditet (d) barselsorlov (e) pensionering</p>
<p>S1-12 Ansættelser af ansatte med handicap</p>	<p>Andel af ansatte med et handicap.</p>
<p>S1-13 Indikatorer for uddannelse og udvikling af færdigheder</p>	<p>Oplys andel af ansatte der har deltaget i medarbejderudviklingssamtaler (per køn) samt gennemsnitligt antal timer for uddannelse og træning (per køn).</p>
<p>S1-14 Indikatorer for sundhed og arbejdssikkerhed</p>	<p>Virksomheden skal oplyse:</p> <p>(a) andel af egne ansatte, der er omfattet af virksomhedens system for sundhed og sikkerhed baseret på lovkrav og/eller anerkendte standarder eller retningslinjer; (b) antallet af ansatte der er gået bort som følge af arbejdsskader og/eller arbejdsrelateret sygdom; (c) antallet og frekvensen af registrerbare arbejdsrelaterede ulykker; (d) antallet af tilfælde af registreret arbejdsrelateret sygdom og dårligt helbred; og (e) antallet af dage tabt på grund af arbejdsrelaterede skader og ulykker samt arbejdsrelateret sygdom og dårligt helbred.</p>
<p>S1-15 Indikatorer for balance ml. arbejde og fritid</p>	<p>Det skal oplyses, i hvilket omfang medarbejderne er berettiget til og gør brug af familierelateret orlov/ferie. Hvor mange der har ret til det. Hvor mange der har benyttet det.</p>
<p>S1-16 Indikatorer for aflønning (lønforskelle og samlede lønpakker)</p>	<p>Oplys lønforskel m/m kvinder og mænd samt forholdet m/m den højeste løn og den gennemsnitlige løn.</p>
<p>S1-17 Hændelser og klager relateret til menneskerettigheder o.lign.</p>	<p>Oplys antallet af arbejdsrelaterede hændelser og/eller klager om alvorlige krænkelse af menneskerettigheder. Ligeledes hvis der er faldet bøder eller lignende for krænkelse.</p>

Det er ikke alle detaljer, der er medtaget. Kun de der er fundet umiddelbart relevante for at beskrive type og omfang af de 12 specifikke krav. Flere af kravene kan dokumenteres ved et

Ja/Nej eller ved henvisning til lov eller overenskomst. Flere af kravene vil også skulle finde deres eget format og omfang for at fungere hensigtsmæssigt og retvisende for en dansk landbrugsvirksomhed.

For alle krav findes der i standarderne uddybende information om, hvad den enkelte standard dækker, hvad centrale koncepter betyder og eksempler på information og skemaer for udfyldelse.

ESRS S2 Ansatte i værdikæden – Specifikke forhold

Denne standard handler om at afdække, forebygge og afhjælpe negativ påvirkning hhv. fremme den positive påvirkning, som virksomhedens produktion og aktivitet kan have på ansatte hos leverandører (upstream) og hos kunder (downstream).

For at levere på denne standard skal virksomheden rapportere på de ovenfor nævnte fem generelle forhold S1-S6 om politikker, processer og mål. Nu er det ikke for virksomhedens egen arbejdsstyrke, men for ansatte hos leverandører og kunder.

- a) Arbejdsforhold (herunder sikker beskæftigelse, arbejdstid, passende løn, social dialog, foreningsfrihed, eksistens af arbejdsråd, overenskomstforhandlinger, balance mlm arbejde og fritid samt sundhed og sikkerhed),
- b) adgang til lige muligheder (herunder ligestilling mellem kønnene og lige løn for samme arbejde, uddannelse og kompetenceudvikling, beskæftigelse og inklusion af mennesker med handicap, foranstaltninger mod vold og chikane på arbejdspladsen samt mangfoldighed), og
- c) andre menneskerettigheder (herunder børnearbejde og tvangsarbejde, privatliv, passende bolig samt vand og sanitet).

Det drejer sig om, at man som eksempelvis kunde hos en lokal tømrvirksomhed eller indkøber af gødning eller en traktor sikrer sig, at ansatte hos disse leverandører arbejder under samme forhold som ens egne ansatte. Det vil sige forholdene beskrevet ovenfor i punkterne S1-6 til S1-17 om ansættelsesforhold, lige adgang til arbejde og overholdelse af menneskerettigheder. Specielt ved leverandører er det, at man skal overholde aftalte betalingsforhold for ikke at bringe leverandøren i en kritisk situation.

Det samme gælder for ansatte ved kunderne – de må ikke udsættes for risici. Det kan være manden, der henter mælk, grovvaren der skal håndtere kornet, eller naboen der køber overskudsproduktion af grøntsager til foder.

Disse forhold synes i stort omfang dækket af den måde, ansvar og risiko håndteres på det danske arbejdsmarked. Det er dog forhold, der kan vise sig at være relevante ved køb fra udlandet (gødning, foder m.v.).

Vær her opmærksom på, det kan godt være, at den enkelte landbrugsvirksomhed ikke har størrelse til lovpligtigt at skulle rapportere på ESRS S2, men at man måske skal levere på dette krav som kunde (til en bank) eller som leverandør (til et mejeri).

ESRS S3 Berørte samfund – Specifikke forhold

Denne standard handler om at afdække, forebygge og afhjælpe negativ påvirkning hhv. fremme den positive påvirkning, som virksomhedens produktion og aktivitet kan have på det, man under ét kalder berørte samfund.

For at levere på denne standard skal virksomheden rapportere på de ovenfor nævnte generelle forhold S1-S6 om politikker, processer og mål. Nu er det ikke for virksomhedens egen arbejdsstyrke, men for borgere i det umiddelbart omkringliggende samfund. Det drejer sig om forhold som:

- a) Samfundsøkonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (herunder passende bolig, passende fødevarer, vand og sanitet samt land- og sikkerhedsrelateret påvirkning),
- b) samfundscivile og politiske rettigheder (herunder ytringsfrihed, forsamlingsfrihed samt indflydelse på borgerrettighedsforkæmpere), og
- c) rettigheder for oprindelige befolkningsgrupper.

Det er ikke umiddelbart en standard, der synes relevant og væsentlig for landbrugsproduktion i Danmark.

ESRS S4 Forbrugere og slutbrugere – Specifikke forhold

Denne standard handler om at afdække, forebygge og afhjælpe negativ påvirkning hhv. fremme den positive påvirkning, som virksomhedens produktion og aktivitet kan have på forbrugere (hvis virksomheden eksempelvis leverer fødevarer til detail) eller slutbrugere (hvis virksomheden eksempelvis leverer halm eller gylle til et energiselskab eller fødevarer til videreforarbejdning).

For at levere på denne standard skal virksomheden rapportere på de ovenfor nævnte generelle forhold S1-S6 om politikker, processer og mål. Nu er det ikke for virksomhedens egne ansatte, men for forbrugere og/eller slutbrugere af virksomhedens produkter/ydelse. Det drejer sig om forhold som:

- a) Påvirkning relateret til information for forbrugere/slutbrugere, især privatlivets fred, ytringsfrihed og adgang til (kvalitets-)information,
- b) forbrugernes/slutbrugernes personlige sikkerhed, især sundhed og sikkerhed samt beskyttelse af børn, og
- c) social integration af forbrugere/slutbrugere, især ikke-forskelsbehandling og adgang til produkter og tjenester samt ansvarlig markedsføringspraksis.

ESRS G1 - En standard for governance – Baggrund og generelle betragtninger

For rapportering indenfor ESRS lægges der op til en enkelt standard for governance:

- ESRS G1 Ledelse af forretningen (business conduct)

Ledelse af forretningen retter sig især mod virksomhedens relationer. Det er ikke processer for strategi, brug af ledelsessystemer og den slags, men mere en påmindelse om god etik og

moral i udøvelse af virksomhedens aktiviteter. Emnerne i ESRS G1 dækkes hos mange virksomheder af deres adfærdskodeks (code of conduct).

Generelt dækker en virksomheds aktiviteter en bred vifte af handlinger, der idéelt set understøtter en gennemsigtig og bæredygtig forretningspraksis til gavn for alle interessenter. ESRS G1 fokuserer på følgende praksisser specificeret i the Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD:

- a) udvikling af virksomhedskultur omfattende bla. nedenstående emner
- b) ledelse af relationer med leverandører inkl. valg af leverandører ud fra kriterier for miljøforhold og sociale forhold
- c) forebyggelse af korrupsion og bestikkelse inkl. rapportering om konkrete hændelser
- d) virksomhedens engagement i at udøve politisk indflydelse/lobbyvirksomhed inkl. den der måtte være målrettet væsentlige risici og muligheder
- e) forhold omkring whistleblowerordninger (har man det, planer for, beskyttelse af)
- f) politikker for dyrevelfærd, hvor relevant og muligt; og
- g) betalingspraksis, specielt med hensyn til forsinket betaling til SMV'ere.

En mere konkret udlægning af rapportering af virksomhedens governance ligger primært i ESRS 1 om de grundlæggende krav til proces og procedurer, og i ESRS 2 om hvilke generelle oplysninger der skal optræde i rapporteringen, og er desuden specificeret for hver af de øvrige ni standarder.

Perspektivering

ESRS standarderne forventes endeligt vedtaget af kommissionen i midten af 2023, og med dem tegner der sig et billede af en standardiseret bæredygtighedsrapportering, der kommer til at bestemme retningen på virksomhedsniveau fra regnskabsår 2024 og frem. Det er værd at bemærke, at det både gælder virksomhedernes interne aktiviteter, men i høj grad også værdikæderne upstream og downstream. Standarderne tegner også et billede af en rapportering på bæredygtighed, der skal integreres i virksomhedernes forretningsmodeller, strategi og governance lige såvel som, der skal ligge klare planer for implementering og målopfyldelse. For mange store virksomheder vil disse krav betyde, at man opbygger interne kompetencer i forhold til at monitorere og indsamle data på enkelte bæredygtighedstemaer, som for eksempel klima, biodiversitet eller sociale forhold. Vi ser det allerede i virksomheder som for eksempel Arla, der implementerer og udvikler egne systemer for at indsamle data og overvåge udviklingen på klimaaftrykket fra deres scope 3 leverandører. På samme måde tager Arla i deres incentive-model første skridt i forhold til at kunne gøre noget på biodiversitet. Men for mange andre små og mellemstore virksomheder må der forventes at være behov for adgang til gode værktøjer, der kan rammesætte virksomhedens indsats på disse områder, samtidig med at virksomheden kan være sikker på, at de værner sig mod greenwashing og sikre sig ESRS alignment. Værktøjer som Landmark, ESGreen Tool, Klimakompasset, Global Farm Metric, etc. er alle gode eksempler herpå. Sådanne værktøjer vil med stor sandsynlighed styrke deres fremtidige relevans ved at integrere arkitekturen fra ESRS'erne.